

Lovforslag nr. L 70. Fremsat den 29. oktober 2004 af forsvarsministeren (Søren Gade)

Forslag

til

Militær disciplinarlov

Kapitel 1

Lovens formål

§ 1. Disciplinaransvar efter denne lov har til formål at sikre disciplinen inden for forsvaret.

Stk. 2. Disciplinaransvar kan pålægges, hvor der som følge af en overtrædelse af de bestemmelser, der er nævnt i §§ 4 og 5, af disciplinære grunde er behov for en sanktion, men hvor der ikke er hjemmel til eller behov for straf.

Kapitel 2

Lovens område mv.

§ 2. Loven finder anvendelse på tjenstgørende militært personel samt hjemsendt militært personel med hensyn til militære pligter, som påhviler dem efter hjemsendelsen.

Stk. 2. Loven finder endvidere anvendelse på udenlandsk militært personel, der er interneret her i landet, og andre personer, der efter mellemfolkelige overenskomster, som Danmark har tiltrådt, har krav på behandling som militærpersoner.

§ 3. Under væbnet konflikt omfatter loven endvidere

- 1) enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvaret eller følger en enhed af dette, og
- 2) krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for krigsfanger, for så vidt ikke andet følger af gældende mellemfolkelige overenskomster.

Kapitel 3

Pligtforsømmelser og disciplinarmidler

§ 4. Disciplinarmidler efter § 6 kan pålægges den, som

- 1) undlader at efterkomme en tjenstlig ordre fra en overordnet eller vagt, eller som efterkommer ordren på klart utilfredsstillende måde,
- 2) i handling eller ord krænker en foranstående eller vagt,
- 3) udsætter en sideordnet for krænkende behandling, herunder for nedværdigende ritualer,
- 4) forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af alkohol, euforiserende stoffer, opstemmende eller bedøvende midler eller lignende, og som gennem sin påklædning eller lignende klart viser at høre til forsvaret,
- 5) i forbindelse med tjeneste i udlandet forstyrrer den offentlige orden, eller som viser sig synligt påvirket af de i nr. 4 nævnte årsager,
- 6) tilsidesætter sine pligter som vagt,
- 7) uberettiget fjerner sig fra tjenestestedet eller udebliver fra tjenesten,
- 8) bevirker, at ting, der hører til det militære forsvaret, bortkommer, ødelægges eller beskadiges, eller
- 9) i øvrigt gør sig skyldig i pligtforsømmelse.

§ 5. Disciplinarmidler kan endvidere pålægges den overordnede, som

- 1) ved forskelsbehandling, chikane eller på anden lignende måde forfølger en eller flere underordnede,

- 2) undlader at gribe ind over for en underordnetes krænkende behandling af dennes underordnede eller sideordnede, eller
- 3) ved handling eller i ord krænker en underordnet,

Stk. 2. Det samme gælder den foranstående, der fra efterstående uberettiget modtager gave, pengelån eller anden fordel.

§ 6. Som disciplinarmidler kan anvendes:

- 1) Tilrettevisning
- 2) Fremstilling
- 3) Arbejde og efterøvelse i en del af fritiden
- 4) Tjeneste uden for orden
- 5) Disciplinarbøde

Stk. 2. Disciplinarbøde kan højst udgøre 1/10 af den pågældendes månedsløn for hver enkelt forseelse.

Stk. 3. Forsvarsministeren fastsætter nærmere regler om disciplinarmidlernes anvendelse, herunder disciplinarbødernes størrelse.

Kapitel 4

Behandlingen af disciplinarsager

§ 7. Forsvarsministeren fastsætter nærmere regler om, hvem der skal have myndighed til at pålægge disciplinarmidler, og omfanget af denne myndighed.

§ 8. Den overordnede, der finder, at der er anledning til at gøre et disciplinansvar gældende i forhold til en eller flere af sine underordnede, indberetter snarest sagen skriftligt til sin nærmeste overordnede, hvis han ikke selv har disciplinarmyndighed.

Stk. 2. Er indberetning indgivet til en overordnet, der ikke har kompetence til at træffe afgørelse, videresender denne snarest indberetningen til disciplinarmyndigheden.

§ 9. Den, der i øvrigt finder, at der er anledning til at gøre et disciplinansvar gældende, indberetter dette skriftligt til disciplinarchefen. § 8, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 10. Disciplinarmyndigheden har ansvaret for sagens oplysning. Inden afgørelse træffes, skal den indberettede have lejlighed til at udtale sig om de faktiske oplysninger i sagen, som har betydning for afgørelsen. Disciplinarmyndigheden kan fastsætte en frist for afgivelse af udtalelsen.

Stk. 2. Disciplinarmyndigheden indkalder snarest den indberettede til en afhøring med oplys-

ning om, at han er indberettet for et bestemt disciplinært forhold, og at han har ret til at møde med en bisidder.

Stk. 3. Disciplinarmyndigheden forelægger indberetningen for den indberettede med oplysning om den påtænkte sanktion, og om at han har ret, men ikke pligt til at udtale sig. Kan sagen afgøres på det foreliggende grundlag, træffer disciplinarmyndigheden straks afgørelse.

§ 11. Finder disciplinarmyndigheden det tvivlsomt, om sagen i stedet bør behandles som en straffesag, forelægges sagen for disciplinarchefen. Finder disciplinarchefen spørgsmålet tvivlsomt, forelægger han sagen for auditøren til afgørelse.

§ 12. Disciplinarafgørelsen udfærdiges skriftligt med en begrundelse.

Stk. 2. Begrundelsen for afgørelsen skal indeholde en henvisning til de retsregler, efter hvilke afgørelsen er truffet, og en redegørelse for de faktiske oplysninger i sagen, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen. Begrundelsen skal endvidere angive de hovedhensyn, som har været bestemmende for skønsudøvelsen og sanktionsfastsættelsen.

Stk. 3. Afgørelsen skal indeholde en klagevejledning.

Stk. 4. Afgørelsen skal forkyndes for den pågældende.

§ 13. Den, der er pålagt disciplinarmidler som nævnt i § 6, stk. 1, nr. 3 og 4, har krav på at få fuldbyrdelsen af afgørelsen udsat i indtil 3 gange 24 timer fra forkyndelsen af disciplinarmidlet, medmindre disciplinarchefen finder, at formålet med disciplinarmidlet herved vil blive forspildt.

§ 14. Den, der er pålagt et disciplinarmiddel af en anden end disciplinarchefen, kan inden 14 dage fra forkyndelsen af afgørelsen indbringe denne for disciplinarchefen. Afgørelsen kan ikke ændres til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Stk. 2. Disciplinarchefen kan beslutte at behandle klagen trods fristoverskridelse, hvis overskridelsen må anses for undskyldelig.

Stk. 3. Klage til disciplinarchefen har ikke opsættende virkning, medmindre disciplinarchefen bestemmer det.

§ 15. Disciplinarchefens afgørelse kan inden 4 uger fra forkyndelsen af afgørelsen forlanges

indbragt for disciplinarnævnet. Afgørelsen kan ikke ændres til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Stk. 2. Disciplinarnævnet kan beslutte at behandle klagen trods fristoverskridelse, hvis overskridelsen må anses for undskyldelig.

Stk. 3. Klage til disciplinarnævnet har ikke opsættende virkning, medmindre nævnet bestemmer det.

§ 16. Ophæves eller formildes et pålagt disciplinarmiddel, der er udstået, skal der samtidig tages stilling til, om ændringen skal medføre økonomisk godtgørelse eller anden kompensation, herunder i form af frihed.

Stk. 2. Forsvarsministeren kan fastsætte nærmere regler om kompensation efter stk. 1.

§ 17. Disciplinarnævnet består af en byretsdommer som formand, en repræsentant for forsvaret efter indstilling fra forsvarschefen og en repræsentant for den personelgruppe, som den, der er pålagt et disciplinarmiddel, tilhører. De sidstnævnte repræsentanter udpeges efter indstilling fra de forhandlingsberettigede personelorganisationer, jf. dog stk. 3.

Stk. 2. Medlemmerne beskikkes af forsvarsministeren for 4 år, jf. dog stk. 3. Der beskikkes en suppleant for hvert af nævnets medlemmer. Genbeskikkelse kan finde sted.

Stk. 3. Det medlem, der deltager i sager vedrørende værnepligtigt personel, der er pålagt et disciplinarmiddel, udpeges for en forud fastsat periode efter indstilling fra de værnepligtiges talsmandsorgan.

Stk. 4. Forsvarsministeren fastsætter nærmere regler om disciplinarnævnets virksomhed mv.

§ 18. Disciplinarchefens afgørelse kan først indbringes for domstolene, når afgørelsen er blevet prøvet, eller sagen er afvist af disciplinarnævnet, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Disciplinarchefens afgørelse kan indbringes for domstolene, hvis nævnet ikke har truffet afgørelse inden for 2 måneder efter, at sagen er indbragt for nævnet.

Stk. 3. Sager til prøvelse af disciplinarnævnets afgørelser anlægges mod nævnet. Andre sager anlægges mod Forsvarskommandoen.

Stk. 4. Afgørelser efter stk. 1 og 2 indbringes for byretten på det sted, hvor sagsøger gør tjene-

ste. Er den pågældende hjemsendt, indbringes sagen for byretten på det sted, hvor sagsøger har hjemting.

§ 19. Adgangen til at indlede disciplinarsag bortfalder 2 år efter forseelsen.

Stk. 2. Fristen efter stk. 1 afbrydes ved, at den pågældende underrettes om, at der er afgivet indberetning efter § 8, stk. 1, eller at der er indledt straffesag.

Stk. 3. Hvis en straffesag, der er afsluttet uden dom, sendes til disciplinarchefen, skal den pågældende samtidig skriftligt underrettes herom. Hvis sagen sendes til disciplinarchefen efter dom, skal den pågældende underrettes skriftligt senest ved ankefristens udløb.

§ 20. For militære tjenestemænd finder bestemmelserne i lov om tjenestemænd § 20, stk. 2 og 3, samt §§ 21-24 ikke anvendelse, når sagen hører til de sager, der kan behandles efter militær disciplinarlov.

§ 21. Forsvarsministeren kan fastsætte nærmere regler om behandlingen af disciplinarsager.

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

§ 22. Denne lov træder i kraft den 1. oktober 2005.

Stk. 2. Sager, der er under behandling på tidspunktet for lovens ikrafttræden, færdigbehandles efter de hidtil gældende regler i militær retsplejelov kapitel 15.

Stk. 3. I sager, der afgøres med et disciplinarmiddel efter lovens ikrafttræden, kan alene anvendes de disciplinarmidler, der er nævnt i §§ 4 og 5 i disciplinarloven.

Stk. 4. Tilbageholdelse på tjenestestedet, der er pålagt som disciplinarmiddel inden lovens ikrafttræden, men som på dette tidspunkt ikke er udstået, bortfalder, hvorefter disciplinarmyndigheden træffer ny afgørelse efter reglerne i denne lov.

§ 23. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

F. t. Militær disciplinarlov

*Bemærkninger til lovforslaget**Almindelige bemærkninger**Indholdsfortegnelse*

1. Lovforslagets formål og baggrund	2161
2. Hovedpunkterne i militær retsplejelov kapitel 15, gældende ret	2162
3. Lovforslagets udformning	2163
3.1. Generelle synspunkter	2163
3.1.1.	2163
3.1.2.	2163
3.1.3.	2164
3.1.4.	2164
3.2. Disciplinaransvarets område	2164
3.3. Disciplinarmidlerne	2165
3.4. Kompetencen til at pålægge disciplinarmidler	2167
3.5. Sagsbehandlingsregler	2168
3.6. Klageadgang	2170
3.6.1. Disciplinarnævn	2170
3.6.2. Domstolsprøvelse	2171
3.7. Kompensation	2172
3.8. Forældelse	2173
3.9. Tilsyn med anvendelsen af disciplinarmidler	2174
4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.	2175
5. Forholdet til EU-retten	2175
6. Hørte myndigheder mv.	2175

1. Lovforslagets formål og baggrund

Forslaget har til formål at afløse de nuværende regler i militær retsplejelov kapitel 15 om disciplinarmidler som led i en gennemgående revision af det nuværende militære straffe- og disciplinarsystem.

Disciplinarsager inden for det militære forsvar behandles i dag i overensstemmelse med retsplejelovens almindelige processuelle bestemmelser om behandlingen af straffesager, jf. militær retsplejelov § 37, stk. 1, jf. § 1. Et disciplinarmiddel er som sanktion ikke nogen straf, hvilket udtrykkeligt fremgår af § 37, men

anvendelsen af disciplinarmidler efter de gældende regler forudsætter, at der er begået et strafbart forhold.

Lovforslaget indebærer, at der bliver en klar adskillelse af strafansvar og disciplinansvar og at disciplinære sanktioner reserveres for pligtforsømmelser, hvor der af disciplinære grunde er behov for en sanktion, men hvor der ikke er hjemmel til eller behov for straf. Disciplinarmidler vil således fremover i enhver henseende være civilretlige sanktioner, og blandt andet henset hertil foreslås bestemmelser om disciplinarmidler optaget i en ny selvstændig lov, militær disciplinarlov. Forslaget indeholder bestemmelser om formål og anvendelsesområde, hvornår der kan pålægges disciplinansvar, hvilke disciplinarmidler der kan anvendes samt regler for behandlingen af disciplinarsager.

I sommeren 1999 nedsatte forsvarsministeren udvalget til revision af den militære straffe- og retsplejelovgivning. Udvalget fik til opgave at underkaste denne lovgivning samt de dertil knyttede administrative bestemmelser en vurdering med henblik på en mulig revision. I den forbindelse har udvalget skulle vurdere behovet for en særlig straffe- og retsplejelovgivning, herunder de eksisterende regler om disciplinarmidler.

I januar 2004 afgav udvalget sin betænkning nr. 1435/2004 indeholdende forslag til en ny militær straffelov, retsplejelov og disciplinarlov. Ved afgivelsen af betænkningen bestod udvalget af en formand (landsdommer Nils Black) og 18 andre medlemmer udpeget af Advokatrådet, Dansk Røde Kors, Hovedorganisationen af Officerer i Danmark, Hærens Konstabel- og Korporalforening, Centralforeningen for Stampersonel, Forretningsudvalgene for værnepligtige (nu værnepligtsrådet), København og Århus universiteter, Folketingets Ombudsmand, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen.

Udvalgets forslag til militær disciplinarlov er afgivet i enighed bortset fra, at 7 medlemmer ønsker en anden formulering af udkastet til militær disciplinarlov § 4, nr. 4 og 5, og 2 medlemmer ønsker en anden formulering af udkastet til § 6, stk. 2.

Forslaget bygger i det hele på betænkningen og det deri indeholdte lovforslag med bemærkninger og de høringssvar over betænkningen, som Forsvarsministeriet har modtaget, jf. nedenfor under punkterne 3.1.4. og 6.

Ved henvisninger til »betænkningen« menes betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov.

2. Hovedpunkterne i militær retsplejelov kapitel 15, gældende ret

Bestemmelserne om militære chefers adgang til at anvende disciplinarmidler i militære straffesager findes i militær retsplejelov kapitel 15, jf. §§ 37-44.

Disciplinarmidler er sanktioner, som militære chefer kan anvende i militære straffesager.

Militær retsplejelov § 2 angiver hvilke sager, der er militære straffesager. Eksempelvis skal sager om overtrædelse af militær straffelov begået af militært personel mv., jf. militær straffelov §§ 5 og 6, behandles som militære straffesager. Sager mod hjemsendt personel for lovovertrædelser, der er begået under tjenesten, er ligeledes militære straffesager. Begrebet militær straffesag omfatter endvidere straffesager om overtrædelse af anden lovgivning mod personer, »der hører til det militære forsvar«, når lovovertrædelsen »vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af tjenesten« eller på militært område eller i anvist kvarter.

Et disciplinarmiddel er som sanktion ikke en straf. Dette er udtrykkeligt fastslået i militær retsplejelov § 37, stk. 1. På den anden side kan disciplinarmidler kun anvendes i tilfælde af pligtstridige forhold, der indebærer en strafbar overtrædelse, jf. § 37, stk. 2. Disciplinarmidler skal anvendes i stedet for mindre straffe, medmindre omstændighederne taler imod. Et disciplinarmiddel er således et alternativ til straf som reaktion på en uhensigtsmæssig adfærd. Begrebet mindre straffe er ikke nærmere defineret men dækker ud fra praksis området for irrettesættelse og bøde samt antagelig også tilfælde, hvor ellers kortere frihedsstraf er forskyldt.

For at et disciplinarmiddel kan pålægges, skal der således objektivt foreligge en strafbar overtrædelse, og gerningsmanden skal subjektivt have begået forholdet med forsæt, eller – hvis strafansvar efter den pågældende bestemmelse også omfatter uagtsomhed – gerningsmanden må antages at have udvist den fornødne uagtsomhed.

Disciplinarmidler kan anvendes i alle militære straffesager, dvs. både ved overtrædelse af bestemmelser i militær straffelov og ved overtrædelse af bestemmelser i den almindelige lovgivning.

Disciplinarmidlerne strækker sig fra belæring og tilrettevisning over arbejde og efterøvelse i fritiden til bl.a. tilbageholdelse på tjenestestedet og overflytning til anden tjeneste, jf. § 38, stk. 1.

Disciplinarmidler kan kun pålægges af bestemt angivne militære foresatte, men ikke af den militære anklagemyndighed (auditøren). Domstolene kan ikke anvende disciplinarmidler i militære straffesager. Et

pålagt disciplinarmiddel kan heller ikke prøves af domstolene.

Den, der er pålagt et disciplinarmiddel, kan forlange afgørelsen indbragt for rettergangschefen. Rettergangschefens afgørelse kan indbringes for et disciplinarnævn, hvis afgørelse igen kan indbringes for et ankenævn. Ankenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for domstolene.

De gældende bestemmelser i militær retsplejelov kapitel 15 foreslås ophævet i forbindelse med forslaget til ny militær retsplejelov. Bestemmelserne er imidlertid for overskuelighedens skyld optaget som bilag 1 til nærværende lovforslag.

For en nærmere gennemgang af gældende ret henvises til betænkningen siderne 188 - 200.

3. Lovforslagets udformning

3.1. Generelle synspunkter.

3.1.1. Ved de revisioner af militær straffelov, som fandt sted i 1937, 1954 og 1973, skete der en løbende begrænsning i omfanget af konkrete straffebestemmelser vedrørende pligtforsømmelser, ligesom omfanget af særlige militære strafarter blev indskrænket.

I forbindelse med ændringen af militær straffelov i 1973 blev der peget på alternativer til straf som reaktion på uhensigtsmæssig adfærd. I den betænkning, som lå til grund for lovforslaget, blev det fremhævet, at straf og disciplinarmidler kun var nogle blandt flere mulige værktøjer, der havde til formål at opnå størst mulig overensstemmelse mellem krævet og faktisk handlede hos det militære personel. Dette synspunkt fremgår direkte af militær retsplejelov § 37, stk. 2, hvorefter disciplinarmidler, der ikke er straf, skal anvendes i stedet for mindre straffe, medmindre omstændighederne taler imod det. Denne opfattelse har også fundet udtryk i de retsudøvende militære myndigheders praksis, herunder ved Generalauditørens meddelelse nr. 5/1992, hvorefter »småforseelser normalt bør afgøres med en mundtlig misbilligelse af det passerede«.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har fundet det naturligt at fortsætte denne udvikling, således at pligtforsømmelser, hvor straf ikke forekommer ubetinget nødvendig, ikke mødes med en strafferetlig reaktion, men med sanktioner, der ikke har karakter af straf, forudsat at en sanktion i det konkrete tilfælde i øvrigt skønnes nødvendig. Der bør efter udvalgets opfattelse normalt kun være mulighed for at skride ind med straf over for pligtforsømmelser, når der er tale om mere alvorlige forhold. Samtidig

bør strafansvaret for uagtsomme overtrædelser begrænses mest muligt.

Udvalget foreslår derfor strafansvar begrænset til grove forhold, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende, således at pligtforsømmelser af mindre grov karakter alene skal kunne mødes med disciplinarmidler.

Endvidere foreslås det, at strafansvaret i de bestemmelser, der efter de gældende regler giver mulighed for at kunne straffe uagtsomme pligtforsømmelser, begrænses til groft uagtsomme forhold. Forseelser, som alene skyldes simpel uagtsomhed, vil således efter udvalgets forslag alene kunne sanktioneres med disciplinarmidler.

Dette forslag betyder en væsentlig begrænsning af strafansvaret for militære pligtforsømmelser både hvad angår gerningsbeskrivelsen og kravet til tilregnelser. Udvalgets forslag til fremtidige straffebestemmelser er således set under ét i betydelig grad udtryk for en afkriminalisering, særligt hvad angår mindre alvorlige tilfælde af pligtforsømmelser i forhold til gældende ret, jf. herved forslaget til ny militær straffelov.

En forudsætning for det foreliggende forslag til militær disciplinarlov er imidlertid, at der fortsat bliver mulighed for hurtigt at kunne gribe ind med en sanktion overfor pligtstridig adfærd, når hensynet til disciplinen findes at kræve det, men hvor der på den anden side ikke findes hjemmel til eller behov for straf.

Det er således udvalgets opfattelse, at der af disciplinære grunde fortsat er behov for, at militære chefer har mulighed for at kunne reagere med en sanktion i umiddelbar tilknytning til en pligtforsømmelse.

Udvalget foreslår derfor, at adgangen til at anvende disciplinære sanktioner over for mindre alvorlige tilfælde af pligtforsømmelser opretholdes, og således, at kompetencen til at pålægge disse sanktioner som efter de gældende regler henlægges til militære chefer.

Der henvises til betænkningen, siderne 252 - 255.

3.1.2. Den gældende måde at beskrive, hvornår disciplinarmidler kan anvendes, (der skal være begået en strafbar handling, jf. militær retsplejelov § 37, stk. 1.) giver teknisk set en klar og entydig afgrænsning af de tilfælde af pligtstridig adfærd, som kan medføre disciplinære sanktioner. Kriteriet har på den anden side efter udvalgets opfattelse den uheldige, men utilsigtede konsekvens, at disciplinarmidler herved kan opfattes som strafferetlige sanktioner. Flere medlemmer af udvalget har også bekræftet, at personellet, herunder særligt det værnepligtige personel, ikke sjældent opfatter en disciplinær sanktion som en straf.

Udvalget finder derfor, at disciplinarmidler bør være den eneste reaktion over for mindre alvorlige til-

fælde af pligtstridig adfærd, særligt over for den form for adfærd, der influerer negativt på disciplinen. Et disciplinarmiddel får herved tydeligere karakter af en civilretlig sanktion netop over for denne form for pligtforsømmelser.

Anvendelsesområdet for disciplinarmidler foreslås derfor udformet således, at det omfatter de former for pligtstridig adfærd, som konkret vurderes at være af mindre grov karakter, eller som alene skyldes simpel uagtsomhed, og som således ikke er strafbare.

Straf anvendes derimod som udgangspunkt for andre tilfælde af pligtforsømmelser. At en pligtstridig adfærd konkret bedømmes som strafbar, bør dog efter udvalgets opfattelse ikke udelukke, at forholdet i det konkrete tilfælde afgøres med et disciplinarmiddel, jf. § 1, stk. 2, i lovforslaget.

3.1.3. I forlængelse af det under 3.1.1. og 3.1.2. anførte har Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning overvejet, om disciplinarsager fortsat bør behandles på grundlag af retsplejelovens bestemmelser om behandlingen af straffesager.

Retsplejeloven indeholder en række bestemmelser, der – ud over at regulere den politimæssige efterforskning i straffesager og behandlingen af straffesager ved retten – har til formål at sikre sigtede og tiltalte personer den fornødne retssikkerhed navnlig under efterforskningen af sagen.

Disse bestemmelser omfatter bl.a. ret for den, der er sigtet, til ikke at udtale sig, jf. retsplejelovens § 752, stk. 1, 1. punktum, og bestemmelser om retten til under visse betingelser at få en forsvarer beskikket, jf. §§ 731 og 732, dvs. navnlig når der kan blive tale om frihedsstraf. Den sigtede har endvidere, jf. retsplejelovens § 745, stk. 1, normalt adgang til – gennem sin forsvarer – at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt. Tvistigheder om lovligheden af politiets efterforskningsskridt mv. afgøres af retten, jf. retsplejelovens § 746, stk. 1. Politiets adgang til – som udgangspunkt efter retskendelse – at gennemføre særlige efterforskningsskridt, herunder navnlig strafprocessuelle tvangsindgreb som f.eks. ransagning, beslaglæggelse og legemsindgreb etc., forudsætter, at visse grundlæggende betingelser er opfyldt, herunder bl.a. at der er tale om en strafbar lovovertrædelse, og at der foreligger en nærmere begrundet mistanke mod den pågældende.

Det er udvalgets opfattelse, at der ikke er behov for at åbne mulighed for at anvende strafprocessuelle tvangsindgreb som f.eks. ransagning i disciplinære sager. Hvis sådanne indgreb konkret skønnes at være af betydning, må sagen antages at være af mere alvorlig karakter og bør derfor indledes som straffesag, ikke

som disciplinarsag. Betingelserne i retsplejeloven for forsvarerbeskikkelse vil i almindelighed kun være opfyldt i mere alvorlige sager, typisk i sager, der skal behandles under medvirken af domsmænd.

Reglerne for behandlingen af disciplinarsager foreslås derfor udformet ud fra den forudsætning, at disciplinarmidler i enhver henseende er civilretlige sanktioner.

Af samme grund foreslås det, at reglerne om disciplinansvar, herunder reglerne for sagsbehandlingen, optages i en selvstændig lov og ikke som i dag i militær retsplejelov, som regulerer proceduren i militære straffesager. En selvstændig lov vil endvidere medvirke til at understrege, at disciplinarmidler er sanktioner af civilretlig karakter og ikke straf.

3.1.4. Betænkningen om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov har været i høring ved en række myndigheder og organisationer, jf. punkt 6. Der er generelt tilslutning til udvalget om den militære straffe- og retsplejeordnings forslag til en ny militær disciplinarlov. Dog er der fra enkelte organisationers side udtrykt bekymring for visse forhold i lovforslaget, herunder den fremtidige kompetence til at pålægge disciplinarmidler samt tilsynet med lovgivningen, ligesom nogle organisationer finder forslaget om indførelsen af disciplinarbøder betænkeligt.

Forsvarsministeriet har ikke fundet, at bemærkningerne til udvalgets udkast til ny disciplinarlov var af en sådan karakter, at betænkningens lovforslag burde ændres. Lovforslaget er på denne baggrund, bortset fra en række lovtekniske justeringer udformet i overensstemmelse med udvalget om den militære straffe- og retsplejeordnings udkast til disciplinarlov.

Der henvises nærmere til de enkelte punkter nedenfor.

3.2. Disciplinansvarets område

Efter de gældende regler kan disciplinarmidler anvendes i alle militære straffesager, dvs. ikke blot i sager om overtrædelse af militær straffelov, men også i sager om strafbare forhold ved overtrædelse af anden lovgivning, f.eks. færdselsloven.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har imidlertid peget på, at disciplinarmidler først og fremmest har til formål at give mulighed for gennem en disciplinær sanktion at kunne reagere over for militære pligtforsømmelser. Udvalget finder ikke, at der kan påvises særlige grunde til at opretholde muligheden for at anvende disciplinarmidler over for almindelige overtrædelser, f.eks. af straffeloven, færdselsloven, told- og afgiftslovgivningen og våbenloven. Efter udvalgets opfattelse bør sådanne overtrædelser

begået af militært personel i tjenesten sanktioneres på ganske samme måde som overfor andre borgere, nemlig gennem en strafferetlig sanktion.

Anvendelsesområdet for disciplinaransvar er derfor i forslaget begrænset til i det væsentlige at angå forhold, der svarer til de handlinger og undladelser, der er beskrevet i militær straffelov, dog med et andet tilregnelseskraft, jf. forslaget til §§ 4 og 5.

Denne begrænsning er dog ikke absolut for så vidt angår færdselsforseelser. Færdselsloven gælder ikke for områder, hvor der ikke er adgang for almindelig færdsel. Motoriseret færdsel på en række af forsvarets områder, f.eks. øvelsesterræn og lignende, er ikke omfattet af færdselsloven. »Færdselsforseelser« på disse områder henføres i stedet under militær straffelov § 15 (§ 28 i forslaget til militær straffelov), i det omfang forholdet er omfattet af forbud eller påbud i reglerne og lignende.

Anvendelse af disciplinarmidler som følge af militære pligtforsømmelser forudsætter, at forholdet kan tilregnes den pågældende som forsætligt eller uagtsomt. I modsætning til de foreslåede bestemmelser i militær straffelov omfatter uagtsomhedsansvaret efter forslaget til militær disciplinarlov også den simpelt uagtsomme overtrædelse.

Som nævnt under punkt 3.1.1. indebærer forslaget til militær straffelov at, i det omfang strafansvar er knyttet også til uagtsomme overtrædelser, er det alene groft uagtsomme forhold, der kan medføre strafansvar. Forhold, der alene skyldes simpel uagtsomhed, vil således ikke længere være strafbare, men kan medføre disciplinaransvar. Dette gælder, hvad enten forholdet er af grov eller mindre grov karakter. Desuden foreslås en række af straffebestemmelserne om pligtforsømmelser begrænset til alene at omfatte grove forhold.

Dette betyder, at disciplinarmidler vil være den eneste sanktion ved simpelt uagtsomme overtrædelser og ved mindre grove tilsidesættelser af militære pligter, i det omfang strafansvar er betinget af, at forholdet er af grov karakter. Det forudsættes, at disciplinarmidler kun anvendes, når det findes nødvendigt, jf. lovforslagets særlige bemærkninger til § 1.

Udvalget finder, at det ikke bør være udelukket efter omstændighederne at anvende disciplinarmidler i tilfælde, hvor forseelsen kan medføre straf af bøde. Den konkrete beslutning – at anvende en disciplinær sanktion i stedet for bødestraf – kan efter udvalgets opfattelse navnlig være relevant at overveje i tilfælde, hvor pligtforsømmelsen er begået af grov uagtsomhed. Som eksempel kan nævnes pligtforsømmelser, som er omfattet af forslaget til militær straffelov § 28

(jf. den gældende § 15). Også i tilfælde af groft uagtsomt »militært hærværk«, jf. forslaget til militær straffelov § 26 (jf. den gældende § 28), og hvor f.eks. værnepligtige ved grov uagtsomhed mister militær udrustning mv., kan det være nærliggende at overveje et disciplinarmiddel i stedet for en bødestraf, medmindre det konkret vurderes, at der slet ikke er behov for en sanktion.

Udeblivelse fra tjeneste (for silde møde), der skyldes grov uagtsomhed, bør – også i et grovere tilfælde – efter udvalgets opfattelse efter omstændighederne kunne afgøres med et disciplinarmiddel i stedet for straf, f.eks. når der foreligger undskyldende momenter.

For så vidt angår forsætlige tilfælde af pligtforsømmelser bør det, når der foreligger formildende omstændigheder, overvejes, om en strafferetlig sanktion i det konkrete tilfælde er nødvendig, eller om et disciplinarmiddel ikke i stedet ville være en mere rimelig reaktion.

Der henvises i øvrigt til betænkningen, siderne 340 – 342.

3.3. Disciplinarmidlerne

De gældende disciplinarmidler er beskrevet i militær retsplejelov § 38. Som disciplinarmidler kan i dag anvendes belæring, tilrettevisning, arbejde og efterøvelse i fritiden, fremstilling, vagt eller anden tjeneste uden for orden, tilbageholdelse på tjenestestedet eller anden fratagelse af friheder samt overflytning til anden tjeneste.

Lovforslaget indebærer, at omfanget af disciplinarmidler begrænses, idet disciplinarmidlerne tilbageholdelse på tjenestestedet samt overflytning til anden tjeneste afskaffes samtidig med, at der indføres hjemmel til at anvende disciplinarbøder, jf. nærmere nedenfor.

Tilrettevisning er efter de gældende regler den mildeste disciplinære sanktion over for en forseelse. Tilrettevisning opretholdes som disciplinarmiddel efter lovforslaget, dog således at denne sanktion omfatter de gældende disciplinarmidler belæring og tilrettevisning, idet disse 2 disciplinarmidler ifølge praksis er identiske..

Fremstilling. Dette disciplinarmiddel anvendes især over for den, der ikke har sin udrustning i orden, og som således pålægges at bringe den i orden med efterfølgende fremstilling for en befalingsmand til kontrol. Sanktionen har en tæt sammenhæng med forseelsen og foreslås opretholdt.

Arbejde og efterøvelse i en del af fritiden og anden tjeneste uden for orden. Disse disciplinarmidler har også en tæt sammenhæng med den begåede forseelse

og foreslås opretholdt. Det bemærkes, at »vagt uden for orden« ikke som efter den gældende bestemmelse er fremhævet udtrykkeligt, idet denne sanktion implicit er omfattet af »anden tjeneste uden for orden«.

Det forudsættes i overensstemmelse med de hidtil gældende regler, at tjeneste uden for orden som disciplinarmiddel alene omfatter opgaver af tjenstlig karakter eller opgaver, som på anden måde findes at være relevante for tjenesten, og at tjenesten i form af et disciplinarmiddel indgår i en forud fastlagt turnusordning, således at denne yderligere tjeneste ikke etableres til lejligheden.

Disciplinarbøde. Efter forslaget til lov om militær retsplejelov ophæves adgangen til at pålægge straf uden dom. Dette betyder, at militære chefers mulighed for ved bødepålæg at kunne reagere hurtigt over for en forseelse forsvinder. Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har derfor fundet, at der er behov for at indføre en økonomisk sanktion i form af et nyt disciplinarmiddel – disciplinarbøde.

Disciplinarbøder kendes også efter tjenestemandslovens regler om disciplinaretlige sanktioner over for tjenestemænd, jf. tjenestemandslovens § 24, stk. 1. Efter tjenestemandslovens § 24, stk. 1, 1. punktum, kan en bøde som disciplinær sanktion ikke overstige en halv månedsløn.

Det forudsættes fra udvalgets side, at udmålingen af disciplinarbøder sker under hensyn til forseelsens karakter. Også den pågældendes tidligere (lignende) forførelser bør dog kunne have indflydelse på udmålingen. På samme måde bør der ved udmålingen tages

hensyn til den pågældendes stilling og forhold, herunder lønforhold.

I overensstemmelse med udvalgets forslag foreslås det, at en disciplinarbøde højst kan udgøre 1/10 af den pågældendes månedsløn (grundløn/basisløn, brutto).

Et flertal i udvalget har foreslået et maksimum på 1/5 af månedslønnen for værnepligtige i de første fire måneder af værnepligtstiden (ca. 885 kr.) for at sikre, at disciplinarbøden kunne få en rimelig størrelse og dermed effekt i denne periode, da den månedlige værnepligtsløn de første 4 måneder var væsentlig lavere end i den resterende del af værnepligtstiden.

Aftalen om forsvarrets ordning 2005 - 2009 indebærer imidlertid, at værnepligtstiden forkortes til som hovedregel 4 måneder. Samtidig påtænkes ydelsen for værnepligtige fra og med 1. januar 2005 sammensat på en anden måde end hidtil, idet den samlede månedlige ydelse vil udgøre ca. 12.500 og med et rådighedsbeløb efter skat for den enkelte værnepligtige på ca. 9.500 kr. Henset hertil finder Forsvarsministeriet det ikke nødvendigt at graduere mellem værnepligtige og andet personel i forhold til fastsættelsen af maksimum for størrelsen af en disciplinarbøde, idet det samlede månedlige rådighedsbeløb efter skat på ca. 9.500 kr. forventes at blive beregningsgrundlaget, svarende til en maksimumbøde for en værnepligtig på ca. 950 kr.

Til illustration af forslaget om maksimum for størrelsen af en disciplinarbøde kan nævnes følgende eksempler på grundløn for visse, særligt udvalgte personalegrupper (lønniveau 1. april 2004):

	NY LØN:	GAMMEL LØN:
Konstabel:	16.502,26 - 17.320,16 (trin 1-2)	14.654,33 - 19.726,42 (trin 2-20)
Sergent:	17.512,60	17.570,42 - 18.471,83 (trin 13-16)
Premierløjtnant:	20.797,66	20.610,00 - 23.211,58 (trin 23-32)
Major:	24.825,56 - 28.193,36 (lgrp. 3-4)	25.157,50 - 30.340,50 (trin 38-47)
Oberst:	42.909,25	42.909,25

Maksimumbeløbet for disciplinarbøder vedrører den enkelte forseelse.

Størrelsesmæssigt skal disciplinarbøden udmåles til et noget mindre beløb end en bøde for en tilsvarende strafbar forseelse.

Udvalget har ved deres forslag forudsat, at der administrativt fastsættes nærmere retningslinjer for bødernes størrelse, ligesom der vil blive udarbejdet oversigter over praksis, som kan benyttes som vejledende retningslinjer for størrelsen af disciplinarbøder for typiske tilfælde af pligtforsømmelser.

På baggrund af forslaget om at indføre disciplinarbøder har udvalget endvidere fundet, at der ikke er grundlag for at foreslå tilbageholdelse på tjenesteste-

det opretholdt som disciplinarmiddel. Det samme gælder disciplinarmidlet overflytning til anden tjeneste, som efter udvalgets opfattelse må betragtes som en for indgribende reaktion over for mindre alvorlige tjenesteforsømmelser.

Der henvises til betænkningen side 342 - 345.

Det skal bemærkes, at der inden for Forsvarsministeriets område i øjeblikket pågår et arbejde med henblik på blandt andet at få udarbejdet administrative retningslinier mv. i forbindelse med udvalgets forslag til ny militær straffelov, retsplejelov og disciplinarlov, således at vejledninger mv. forventes at være klar ved de pågældende lovforslags påtænkte ikrafttrædelsestidspunkt den 1. oktober 2005.

Det skal bemærkes, at et mindretal i udvalget har udtrykt betænkelighed ved at indføre disciplinarbøde, fordi denne sanktion af forsvarers personel vil blive opfattet som en sanktion af strafferetlig karakter. Omvendt har Forsvarsministeriets og Forsvarskommandoens repræsentanter i udvalget givet udtryk for, at indførelsen af en disciplinarbøde er en forudsætning for, at disciplinarmidlet tilbageholdelse på tjenestestedet eller anden fratagelse af frihed kan afskaffes.

Der henvises til betænkningen side 343.

I forbindelse med høringen over betænkningen har de Statsansattes Kartel, Statsansattes Kartel-Forsvar samt Hærens Konstabel- og Korporalforening tillige udtrykt betænkelighed ved at indføre disciplinarbøde, da disse organisationer finder, at en sådan sanktion vil kunne misbruges som en lemfældig sanktionsform, der får karakter af dumme-bøde.

Efter Forsvarsministeriets opfattelse er disciplinarmidlet tilbageholdelse på tjenestestedet eller anden fratagelse af frihed ikke længere tidssvarende. Dette disciplinarmiddel må i dag af forsvarers personel antages at opfattes som værende væsentligt mere indgribende end for eksempel en egentlig bødestraf dels på grund af generelt bedre økonomiske forhold for personalet i forhold til tidligere dels på grund af de væsentligt større frihedsgrader for personalet under tjeneste, herunder for værnepligtigt personel, som i dag eksisterer mht. at bevæge sig uden for det militære område mv. uden for normal tjenestetid. Der findes derfor ikke at være proportion mellem dette disciplinarmiddel og den adfærd, som ønskes sanktioneret. Samtidig findes det imidlertid af afgørende betydning, at der fortsat for militære chefer eksisterer en mulighed for hurtigt at kunne sanktionere militære pligtforsømmelser med en vis effekt herunder af økonomisk karakter. Det må i den forbindelse erindres, at adgangen til for militære chefer at udstede strafpålæg i form af bøde efter forslaget til militær retsplejelov ophæves, samtidig med at en række militære pligtforsømmelser afkriminaliseres, idet der ikke længere vil være mulighed for at straffebelægge disse. Derimod vil der alene være mulighed for at gøre et disciplinært ansvar gældende ved disse forseelser.

På denne baggrund er det efter Forsvarsministeriets opfattelse af afgørende betydning, at der gives mulighed for at pålægge disciplinarbøde.

Vedrørende faren for misbrug af disciplinarmidlet skal særligt fremhæves, at der jo netop gennem dette lovforslag indføres en række processuelle regler for sagernes behandling, ligesom forvaltningslovens almindelige regler for offentlige myndigheders behandling af sager vil være gældende. Disse reglers sigte er

blandt andet at forhindre misbrug og ulovlige afgørelser. Personalets retssikkerhed er endvidere sikret ved, at afgørelsen kan indbringes for disciplinarchefen, hvis afgørelse igen kan indbringes for disciplinarnævnet, ligesom disciplinarnævnets afgørelse kan indbringes for domstolene. Endvidere vil det forhold, at en militær chef anvender et disciplinarmiddel, hvor betingelserne herfor ikke er opfyldt, i sig selv kunne være en pligtforsømmelse, som er strafbar, og hvor en sådan behandling fra en militær chefs side derfor vil kunne strafsanktioneres.

3.4. *Kompetencen til at pålægge disciplinarmidler*

Efter den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 39 bestemmer forsvarsministeren »hvem, der skal have myndighed til at anvende disciplinarmidler og omfanget af denne myndighed«.

De nærmere bestemmelser findes i bekendtgørelse nr. 77 af 14. februar 1991 om myndighed til at anvende straffe uden dom og disciplinarmidler over for personel i det militære forsvar, bortset fra frivilligt personel af hjemmeværnet.

Efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1, er kompetencen tillagt rettergangschefer og visse andre chefer, jf. § 2, stk. 2. Begrebet rettergangschef (rettergangsmyndighed) er beskrevet i bekendtgørelse nr. 509 af 12. juni 2003 om rettergangsmyndighed i det militære forsvar.

Udover Forsvarschefen og chefen for Forsvarsstaben m.fl., jf. § 2, omfatter begrebet en række nærmere angivne højere placerede chefer tillagt myndighed som rettergangschef inden for de respektive 3 værn, jf. §§ 3-6.

Herudover har andre overordnede kompetence til at anvende disciplinarmidler, jf. §§ 3-10.

For en nærmere gennemgang af de gældende regler henvises til betænkningen side 194-196.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har fundet, at kompetencen til at pålægge samtlige disciplinarmidler fortsat bør henlægges til den chefgruppe, der efter de gældende bestemmelser har kompetence som rettergangschef. Udvalget har imidlertid ikke fundet det hensigtsmæssigt eller praktisk muligt at foreslå denne chefgruppe nærmere defineret i en lovbestemmelse.

Også visse underordnede militære chefer bør efter udvalgets opfattelse som efter de gældende bestemmelser tillægges kompetence som disciplinarmyndighed. Det er i det daglige officerer, der er underordnet rettergangschefen, som på tjenestestedet og under f.eks. øvelser har den umiddelbare opgave at opretholde disciplinen i den enhed, de har ansvaret for, og som

samtidig vil være dem, der overværer eller umiddelbart får indberetning om forseelsen.

Udvalget finder det af afgørende betydning, at også denne gruppe befalingsmænd – som tilfældet er i dag – kan gribe ind over for tjenesteforseelser ikke blot ved at indberette en mulig forseelse, men også ved at kunne pålægge disciplinarmidler, eventuelt i nærmere bestemt omfang. Dette gælder også – og især – underafdelingschefer, der i det daglige typisk vil stå midt i situationen.

De gældende administrative bestemmelser, der indeholder en udtømmende beskrivelse af kompetencen til at pålægge disciplinarmidler, er overordentlig detaljerede. Den høje detaljeringsgrad hænger bl.a. sammen med, at en fællesbeskrivelse for alle tre værn ikke er mulig.

Udvalget har ikke fundet det muligt at beskrive underordnede disciplinarchefers kompetence i disciplinarsager i en lovbestemmelse. Det foreslås derfor, at de nærmere regler ligesom efter den gældende bestemmelse fastsættes administrativt, jf. forslaget til § 7 og bemærkningerne hertil.

Da udtrykket »rettergangschef« har begrebsmæssig sammenhæng med straffeprocessen, og eftersom straf uden dom efter forslaget til ny militær retsplejelov ophæves, foreslås det at ændre begrebet rettergangschef til disciplinarchef.

Disciplinarchef er den øverste militære chef med kompetence til at pålægge disciplinarmidler – i praksis svarende til rettergangschefen og de militære chefer, der er overordnet i forhold til rettergangschefen, og som efter de nugældende regler administrativt er tillagt samme kompetence som rettergangschefen. *Underordnet chef med disciplinære beføjelser* omfatter alle overordnede under disciplinarchefen (rettergangschefen), der har hel eller delvis kompetence til at pålægge disciplinarmidler.

Som generel betegnelse for disse myndigheder foreslås indført begrebet »disciplinarmyndigheden« og »den, der har disciplinarmyndighed«. Dette samlebegreb anvendes i lovforslaget i tilfælde, hvor den kompetente person omtales generelt.

Udvalget finder, at det bør overlades til forsvarsministeren at fastsætte den nøjagtige kompetence for de underordnede chefer med disciplinære beføjelser, eventuelt efter høring af berørte militære myndigheder og relevante personaleorganisationer.

Bemyndigelsesbestemmelsen i § 7 giver hjemmel for såvel generelt ved bekendtgørelse som i særlige situationer, f.eks. i forbindelse med udsendelse til tjeneste i udlandet, at fastsætte de nærmere regler om kompetencen. Bekendtgørelsen kan indeholde bestemmel-

ser om sådanne beslutninger i særlige tilfælde. Forsvarsministeren kan i bekendtgørelsen dels fastsætte generelle bestemmelser om kompetencen til at træffe afgørelse om disciplinarmidler, dels give mulighed for at der i særlige tilfælde kan træffes afgørelser om at tillægge kompetence til bestemt militært personel.

Der henvises til betænkningen side 345 - 347.

I forbindelse med høringen over betænkningen har Statsansattes Kartel, Statsansattes Kartel-Forsvar samt Hærens Konstabel- og Korporalforening givet udtryk for at adgangen til at pålægge sanktionen disciplinarbøde af hensyn til retssikkerheden bør begrænses til disciplinarchefen.

Forsvarsministeriet skal hertil bemærke, at udvalget netop har drøftet dette spørgsmål indgående, og fra udvalgets side lægges der ikke op til en begrænsning af hvilke chefer med disciplinære beføjelse, der kan anvende hvilke disciplinarmidler. Afgørende for kompetencen bør derimod være, hvem der har det daglige ansvar for opretholdelsen af disciplinen, og som samtidig overværer eller umiddelbart får indberetning om forseelsen. Udvalget peger i den forbindelse især på de underafdelingschefer, der i det daglige typisk vil stå midt i situationen. Dog kan der eventuelt ske en begrænsning i nærmere bestemt omfang, jf. side 345 og 346 i betænkningen.

Forsvarsministeriet har til hensigt i en kommende bekendtgørelse om fordeling af disciplinarmyndighed efter forslaget § 7 og 6, stk. 3, at begrænse adgangen til at ikende disciplinarbøde i videst muligt omfang til et niveau svarende til de nugældende regler for militære chefers adgang til ikendelse af bødestraf, jf. bekendtgørelse nr. 77 af 14. februar 1991 om myndighed til at anvende straffe uden dom og disciplinarmidler samt bekendtgørelse nr. 509 af 12. juni 2003 om rettergangsmyndighed i det militære forsvar, og svarende til udvalgets bemærkninger om emnet. Såvel disciplinarchefer som chefer med disciplinære beføjelser forventes således bortset fra disciplinarbøder tillagt kompetence til at anvende samtlige disciplinarmidler.

3.5. Sagsbehandlingsregler

Efter lovforslaget skal reglerne for sagsbehandlingen i disciplinarsager ikke længere være en del af den militære retsplejelov.

De myndigheder (militære chefer), som efter lovforslaget har kompetence til at anvende disciplinarmidler, er en del af den offentlige forvaltning, jf. forvaltningslovens § 1, stk. 1. En beslutning om at pålægge et disciplinarmiddel er en afgørelse i forvaltningslovens forstand, jf. forvaltningslovens § 2, stk. 2. Forvaltningslovens regler vil derfor være gældende for

disse sager, medmindre det udtrykkeligt i loven bestemmes, at disse regler ikke eller kun delvist skal finde anvendelse.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordnings forslag til sagsbehandlingsregler i disciplinarsager har derfor taget udgangspunkt i reglerne i forvaltningsloven. Der foreslås dog på flere områder bestemmelser, der fraviger forvaltningslovens regler på en sådan måde, at det militære personel sikres en bedre retsstilling, end hvad der følger af forvaltningsloven, jf. nærmere under bemærkningerne til de enkelte bestemmelser i lovforslaget.

Forvaltningslovens almindelige regler gælder for sagsbehandling inden for hele den offentlige forvaltning. Loven dækker et meget stort område af afgørelsestyper, men sigter særligt på sager, der behandles på skriftligt grundlag, og hvor myndighedens afgørelse meddeles borgeren i skriftlig form.

Udvalget foreslår, at sagsbehandlingsreglerne for disciplinarsager udformes ud fra den forudsætning, at behandlingen af sagen i vidt omfang sker mundtligt og ikke på skriftligt grundlag. Ved behandlingen af disciplinarsager vil situationen typisk være den, at den pågældende militærperson, som eventuelt skal pålægges et disciplinarmiddel, og den chef (myndighed), som skal tage stilling til sagen, er til stede samtidig på tjenestestedet. Allerede af denne grund er en mundtlig procedure mest nærliggende.

En stor del af sagerne er desuden ganske enkle sager, hvor der ikke er tvivl om de faktiske omstændigheder, og hvor det ligger nogenlunde klart, hvilken reaktion der efter praksis skal anvendes. Mange af de nuværende disciplinarsager vedrører således såkaldte for silde møder. Det er i de fleste tilfælde enkelt at konstatere, at en militærperson er kommet for sent til tjenestestedet, og praksis med hensyn til sanktionen ligger forholdsvist fast. Det samme gælder i andre enkle sager, f.eks. om ulydighed og vagtforseelser. Er der derimod tale om mere komplicerede sager – f.eks. hvor der kan være anledning til at få afklaret et omtvistet faktum nærmere – må behovet for en hurtig behandling af sagen vige for hensynet til, at også denne type af sager får en retssikkerhedsmæssig forsvarlig behandling.

En mundtlig sagsbehandling i de enkle sager er efter udvalgets opfattelse i de fleste tilfælde mere betryggende end en skriftlig behandling, idet der er mulighed for på stedet at korrigere eventuelle misforståelser med hensyn til sagens faktiske oplysninger, ligesom de fleste formentlig har lettere ved at forklare deres synspunkter mundtligt end skriftligt.

Udvalgets forslag til sagsbehandlingsregler i disciplinarsager er formuleret således, at der tages hensyn til behovet for en hurtig sagsbehandling, i det omfang det er foreneligt med hensynet til retssikkerheden.

Disciplinarafgørelser vil altid være bebyrdende for den pågældende, og sanktionen kan efter omstændighederne være ganske belastende. Dette er baggrunden for, at udvalget foreslår sagsbehandlingsregler, der på nogle få punkter afviger fra forvaltningslovens almindelige regler på en sådan måde, at den pågældende militærperson opnår en bedre retsstilling end den, der følger af forvaltningsloven. Det gælder særligt bestemmelser om den pågældendes medvirken ved sagens behandling samt begrundelsen for disciplinarafgørelsen.

Der henvises til betænkningen side 347-349.

Det bemærkes, at udvalgets forslag om, at den indberettede skal kunne begære sagen udsat for at afgive en udtalelse, inden sagen afgøres, samt at denne skal kunne nægtes, hvis det findes ubetænkeligt at afgøre sagen på det foreliggende grundlag, ikke er medtaget i lovforslaget. Årsagen hertil er, at forvaltningslovens § 21 findes at være tilstrækkelig dækkende.

Det fremgår af denne bestemmelse, at den, der er part i en sag, på ethvert tidspunkt af sagens behandling kan begære sagens afgørelse udsat, indtil parten har afgivet en udtalelse til sagen. Der kan endvidere efter samme bestemmelse fastsættes en frist for afgivelsen af denne udtalelse. En sådan frist kan efter omstændighederne være ganske kort, hvis det findes ubetænkeligt grundet sagens karakter. Hertil kommer, at det efter bestemmelsens stk. 2 er muligt at nægte en sådan udsættelse af sagen i visse tilfælde, herunder hvis væsentlige hensyn til det offentlige eller private interesser taler imod en sådan udsættelse.

Sagsbehandlingen i disciplinarsagerne må i vidt omfang forventes at være baseret på en mundtlig procedure, idet de involverede parter typisk alle vil være til stede samtidig i forbindelse med sagens behandling. Hertil kommer, at sagerne typisk vil være ganske enkle. Formodningen i disse sager er således, at der som hovedregel næppe vil være behov for en udsættelse af sagen. Det skal i den forbindelse bemærkes, at det forudsættes, at den pågældende part allerede har haft lejlighed til at udtale sig om de faktiske oplysninger i sagen, som har betydning for sagens afgørelse, jf. forslagens § 10, stk. 1. Fremsættes en sådan begæring imidlertid, skal denne naturligvis som hovedregel efterkommes, men efter forvaltningslovens § 21 vil der i sådanne sager være mulighed for at fastsætte en meget kort frist for afgivelsen af en sådan udtalelse ikke mindst, hvis det må anses for åbenbart, at baggrunden

for begæringen er et ønske om at træne sagen. Dette kan i særdeleshed være relevant i forhold til værnepligtige, hvor disse står umiddelbart foran hjemsendelse, og hvor en udsættelse af sagen vil indebære, at afgørelsen først vil foreligge efter hjemsendelsen, og disciplinarmidlet dermed vil blive uden effekt. Endvidere vil der efter § 21, stk. 2, være mulighed for at nægte en udsættelse, hvis hensynet til disciplinen og behovet for en hurtig afgørelse må vurderes som værende afgørende i den foreliggende situation.

3.6. Klageadgang

3.6.1. Disciplinarnævn

Efter militær retsplejelov § 43, stk. 1 og 2, kan den, der er pålagt et disciplinarmiddel af rettergangschefen, forlange sagen forelagt et disciplinarnævn til afgørelse. Nævnets afgørelse kan indbringes for et ankenævn, hvis afgørelse er endelig. Ankenævnets afgørelse kan ikke indbringes for forsvarsministeren, og det antages, at afgørelsen ikke kan indbringes for domstolene på grund af endelighedsbestemmelsen i § 43, stk. 2, 2. punktum, i militær retsplejelov.

For en nærmere gennemgang af de gældende regler henvises til betænkningen side 196 - 198.

Efter lovforslaget til § 15, stk. 1, vil adgangen til at indbringe en disciplinarafgørelse for et disciplinarnævn blive opretholdt. Den gældende adgang til at indbringe disciplinarnævnets afgørelse for ankenævnet er derimod ikke medtaget. Dette skal blandt andet ses på baggrund af, at udvalget om den militære straffe- og retsplejerordning foreslår, at bestemmelsen i militær retsplejelov § 43, stk. 2, 2. punktum, om at den endelige administrative afgørelse i disciplinarsager ikke kan indbringes for domstolene, ophæves. Disciplinarnævnets afgørelse kan således indbringes for domstolene, jf. den almindelige bestemmelse i grundlovens § 63. Forslaget om nævnsbehandling er desuden udtryk for en forenkling af den administrative klagebehandling.

Disciplinarnævnet vil efter forslaget kunne stadfæste, formilde eller ophæve disciplinarmidlet, ligesom nævnet fuldt ud vil kunne prøve, om sagsbehandlingsreglerne er overholdt. Derimod vil nævnet ikke kunne skærpe afgørelsen. Baggrunden for denne fravigelse fra gældende ret er, at en adgang til at skærpe et pålagt disciplinarmiddel vil kunne medvirke til, at den, der er pålagt disciplinarmidlet, vil kunne være tilbageholdende med at indbringe sagen for nævnet, jf. også bemærkningerne til forslaget § 14.

Efter den foreslåede bestemmelse skal den, der er pålagt et disciplinarmiddel, ikke selv indbringe disci-

plinarchefens afgørelse for nævnet, men blot meddele disciplinarchefen, at han ønsker sagen behandlet af nævnet. Disciplinarchefen skal herefter foranledige, at sagen sendes til nævnet. Dette svarer til den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 43, stk. 1. Efter forslaget til § 15, stk. 1, er det alene den, der er pålagt disciplinarmidlet, der kan forlange afgørelsen indbragt for disciplinarnævnet. Den, der oprindeligt har truffet afgørelse i sagen (en underordnet chef med disciplinære beføjelser), er hverken klageberettiget eller berettiget til at indbringe en afgørelse for retten.

Efter de gældende regler består et disciplinarnævn af en auditor, der er formand for nævnet, samt to andre medlemmer, hvoraf den ene så vidt muligt skal være en talsmand og af samme grad som den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet, mens den anden skal være dennes foranstående, jf. militær retsplejelov § 43, stk. 3. Ankenævnet for disciplinarsager består af generalauditøren og en advokat, der udpeges af Advokatrådet, samt en landsdommer som formand, jf. stk. 4.

Det foreslås, jf. forslaget til § 17, stk. 1, at disciplinarnævnet fortsat består af tre medlemmer. Formanden bør – også ud fra retssikkerhedsmæssige synspunkter – være en dommer. Det foreslås endvidere, at de to øvrige medlemmer af nævnet er henholdsvis en repræsentant for forsvarer – udpeget efter indstilling af forsvarschefen – og en repræsentant udpeget af den pågældendes forhandlingsberettigede organisation/værnepligtsrådet. Efter forslaget udpeger hver personelgruppe en repræsentant, der deltager i behandlingen af sager, som vedrører militært personel, der hører under den pågældende personelorganisation. Disse medlemmer deltager også i sagen, selvom den, som sagen vedrører, ikke er medlem af den pågældende organisation. Hvis flere personer er indblandet i samme forhold, behandles disciplinarsagerne og klager herover til nævnet hver for sig.

Formålet med repræsentanternes deltagelse er at bringe disciplinarnævnet den fornødne indsigt i disse sager.

Forslaget indebærer, at der skal udpeges pt. fire medlemmer for personellet, som hver for sig deltager i behandlingen af de sager, som vedrører den personelgruppe, det pågældende medlem repræsenterer.

Det foreslås endvidere, at medlemmerne af nævnet beskikkes for fire år med mulighed for genbeskikkelse. Dette gælder efter forslaget dog ikke for det værnepligtige medlem.

Som følge af de ændrede værnepligtsforhold efter aftalen om forsvarrets ordning 2005 - 2009 overvejes det i øjeblikket nærmere, hvorledes den fremtidige talsmandsordning for de værnepligtige skal udformes.

Det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt i selve lovbestemmelsen at fastlægge en beskikkelsesperiode for dette medlem, som foreslået af Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning.

Det foreslås derfor, at repræsentanten for de værnepligtige i disciplinarnævnet vil skulle udpeges efter indstilling fra de værnepligtiges talsmandsorgan, i øjeblikket værnepligtsrådet, og beskikkes af forsvarsministeren for en forud fastsat periode, jf. nærmere forslaget til § 17, stk. 3.

De nærmere regler om disciplinarnævnets virksomhed mv. fastsættes efter forslaget til stk. 4 af forsvarsministeren.

3.6.2. Domstolsprøvelse

Efter den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 43, stk. 2, 2. punktum, er disciplinrankenævnets afgørelse endelig og det antages, at afgørelsen ikke kan indbringes for domstolene. Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har overvejet, hvorvidt denne bestemmelse bør opretholdes eller ophæves i forhold til disciplinarnævnets afgørelse, jf. forslaget til § 15, stk. 1.

I forbindelse med revisionen af lov om hjemmevernet i 2000 blev spørgsmålet om den tilsvarende endelighedsbestemmelse i denne lov drøftet mellem Forsvarsministeriet og Justitsministeriet. Justitsministeriet gav udtryk for, at en bestemmelse, der forhindrer indbringelse af et pålagt disciplinarmiddel for domstolene, er betænkelig. Den dagældende endelighedsbestemmelse i hjemmevernslovens § 20 blev derfor ikke medtaget i lovforslaget. Revisionen af hjemmevernsloven blev gennemført ved lov nr. 123 af 27. februar 2001.

Spørgsmålet om endelighedsbestemmelser i lovgivningen er omtalt i Retsplejerådets betænkning om reform af den civile retspleje I (nr. 1401/2001). Rådet finder (side 33), at endelighedsbestemmelser bør undgås. Det hedder videre:

»Grundlovens § 63 fastslår et vigtigt princip om, at afgørelser truffet af en forvaltningsmyndighed, herunder uafhængige administrative nævn, skal kunne prøves ved domstolene. Selv om grundlovens § 63 ikke er til hinder for, at lovgivningsmagten i begrænset omfang gør undtagelse fra denne regel, finder Retsplejerådet, at sådanne undtagelser i givet fald skal have meget stærke grunde for sig.«

Rådet fraråder, at nye endelighedsbestemmelser indføres i lovgivningen.

Retsplejerådet har yderligere anført, at endelighedsbestemmelserne vedrørende disciplinarnævne for civil værnepligt og beredskabskorpset efter det oplyste vil blive ophævet. Retsplejerådet fandt på den baggrund ikke behov for nærmere at overveje de endelighedsbestemmelser, der gælder for disciplinarnævnenes afgørelser. Retsplejerådet forudsatte herved, at der ved udvalget om den militære straffe- og retsplejeordnings gennemgang af den militære retsplejelov blev taget hensyn til de betænkeligheder, som endelighedsbestemmelser giver anledning til.

Udvalget har ikke fundet, at der kan påvises meget stærke grunde til at foreslå den gældende endelighedsbestemmelse opretholdt. Lovforslaget indebærer derfor, at Disciplinarnævnets afgørelse i militære disciplinarsager kan indbringes for domstolene i overensstemmelse med den almindelige bestemmelse i grundlovens § 63.

Udvalget har overvejet, hvorvidt det alene er disciplinarnævnets afgørelse, der skal kunne indbringes for domstolene, eller om den, der er pålagt et disciplinarmiddel af disciplinarchefen eller af en underordnet chef med disciplinarmyndighed, skal kunne indbringe disses afgørelser direkte for domstolene uden først at skulle udnytte den almindelige administrative klagevej til disciplinarnævnet.

Retsplejerådet, der har behandlet dette spørgsmål generelt i den ovenfor nævnte betænkning, anfører (side 33), at det må kræve en særlig begrundelse at stille som betingelse for indbringelse af en administrativ afgørelse for domstolene, at en administrativ klageadgang først skal være udnyttet.

Anvendelse af disciplinarmidler inden for forsvaret er navnlig begrundet i hensynet til disciplinen. Af samme grund er det af afgørende betydning, at disciplinarsager behandles så hurtigt, som det er muligt i det konkrete tilfælde. Dette gælder også for disciplinarchefens behandling af klager over en afgørelse truffet af en underordnet disciplinarchef og for disciplinarnævnets sagsbehandling og afgørelse. Disciplinarsager, der får deres endelige administrative afslutning ved disciplinarnævnet, må i almindelighed antages at være afgjort inden for få uger eller i hvert fald måneder.

Hertil kommer i øvrigt, at disciplinarchefens vurdering af en underordnet disciplinarmyndigheds afgørelse og den efterfølgende prøvelse af disciplinarchefens afgørelse ved disciplinarnævnet netop på grund af disse instansers kendskab til dette særlige retsområde er en del af de retssikkerhedsmæssige garantier.

Udvalget har derfor ud fra en samlet vurdering af såvel principielle synspunkter som dette retsområdes

særlige karakter fundet, at det alene er disciplinarnævnets afgørelse, der bør kunne indbringes for domstolene, dog således at disciplinarchefens afgørelse vil kunne indbringes for retten, hvis nævnets afgørelse ikke foreligger senest 2 måneder efter, at sagen er indbragt for nævnet. Denne løsning svarer til det princip, der efter skattestyrelsesloven gælder for indbringelse af f.eks. et skatteankenævns afgørelse for domstolene, hvis Landskatterettens afgørelse ikke foreligger efter 6 måneder. Udvalget finder, at underordnede disciplinarchefers afgørelser i disciplinarsager ikke skal kunne indbringes for domstolene, men alene for disciplinarchefen.

Det følger af den foreslåede bestemmelse til § 18, at den, der ønsker disciplinarnævnets afgørelse prøvet af domstolene, selv skal indbringe sagen for retten, dvs. udtage stævning mod forsvarer.

I gældende ret spores en betydelig usikkerhed om, hvilken myndighed der er rette sagsøgte, hvis borgeren ønsker at anfægte en afgørelse, der er prøvet af et overordnet administrativt klagenævn. For at afklare denne tvivl indeholder forslaget en udtrykkelig bestemmelse om dette spørgsmål. Har disciplinarnævnet stadfæstet et pålagt disciplinarmiddel eller ændret dette til et mildere, harmonerer det med den overvejende tendens i civilprocessen, at sagen anlægges mod nævnet. Dette er også tilfældet, hvis den pågældende ønsker at anfægte nævnets afgørelse om ikke at behandle sagen. I de øvrige tilfælde vedrører sagen disciplinarchefens afgørelse. I disse tilfælde vil de almindelige regler føre til, at disciplinarchefen er rette sagsøgte. Under hensyn til, at disciplinarchefen er underordnet Forsvarskommandoen, findes det rigtigst, at sagen anlægges mod Forsvarskommandoen. Herved sikres en ligelig behandling af dem, der er undergivet disciplinansvar, og samtidig den bedste oplysning af sagen, fordi ekspertisen vedrørende dette område samles i Forsvarskommandoen. Denne løsning medfører ingen ulempe for sagsøgeren - som følge af reglen - på grund af bestemmelsen om rette værneting i stk. 4.

Adgangen til domstolsprøvelse i sager om disciplinarmidler rejser spørgsmål om, hvorvidt disciplinarnævnets afgørelse skal indbringes for byretten, eller om sagerne skal behandles af landsretten i 1. instans med den i øvrigt deraf følgende fri ankeadgang til Højesteret. Efter retsplejeloven § 225, 1. punktum, behandles ved landsret i 1. instans sager »om prøvelse af afgørelser truffet af et ministerium eller en central statslig klageinstans, der har den øverste administrative kompetence til at træffe afgørelser i sager mellem det offentlige og private«. Andre sager mod det offentlige behandles af byretten i 1. instans.

Udvalget foreslår som nævnt, jf. forslaget til § 15, stk. 1, at der oprettes ét landsdækkende disciplinarnævn. Dette ville efter de gældende regler, jf. retsplejelovens § 225, 1. punktum, indebære, at disciplinarnævnets afgørelse skulle indbringes for landsretten.

Disciplinarsager vedrører pligtforsømmelser af mindre alvorlig karakter, typisk sådanne der ikke er fundet strafværdige. Det forekommer derfor ikke hensigtsmæssigt, at disse sager behandles af landsretten i første instans, når andre sager om nok så indgribende spørgsmål skal behandles ved byretten. At foreskrive landsretsbehandling for disse sager vil i øvrigt heller ikke være i overensstemmelse med den almindelige tendens til at udvide byretternes saglige kompetence især i civile sager.

Det foreslås derfor, jf. § 18, stk. 3, at prøvelsen af disciplinarnævnets afgørelser sker ved byretten på det sted, hvor den, som sagen vedrører, er tjenstgørende. Det samme gælder en eventuel prøvelse af disciplinarchefens afgørelse efter stk. 2. Udsendt personel er altid meddelt fast tjenestested i Danmark uanset udsendelsen.

Det følger af stk. 1, at en underordnet disciplinarchefers afgørelse ikke kan indbringes for domstolene, men alene for disciplinarchefen.

Vedrører disciplinarsagen en hjemsendt militærperson, sker prøvelsen af en disciplinarafgørelse, der er truffet inden hjemsendelsen, af byretten på det sted, hvor den pågældende nu har hjemting, jf. forslaget til § 18, stk. 3, 2. punktum.

Udvalget har ikke fundet grundlag for at foreslå særlige bestemmelser om fri proces, advokatbeskikkelse, sagsomkostninger mv. i sager om domstolsprøvelse af disciplinarafgørelser. Disse spørgsmål afgøres derfor efter retsplejelovens almindelige regler.

Det er udvalgets opfattelse, at der ikke skal være mulighed for at indbringe disciplinarnævnets afgørelse for forsvarsministeren. Dette svarer til gældende ret.

Der henvises til betænkningen side 352 - 356.

3.7. Kompensation

Efter den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 36, stk. 1, kan et strafpålæg senere ændres af blandt andre rettergangschefen eller auditøren. Efter § 36, stk. 2, anvendes bestemmelserne om erstatning i kapitel 93 a i retsplejeloven med de fornødne lempelser, når en straf ophæves eller eftergives efter stk. 1. Retsplejelovens kapitel 93 a indeholder regler om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning.

Militær retsplejelov indeholder ikke en tilsvarende bestemmelse om erstatning mv. i tilfælde, hvor et di-

disciplinarmiddel, der er udstået, senere ophæves eller formildes. Det antages imidlertid, at § 36, stk. 2, i militær retsplejelov kan anvendes i sådanne tilfælde, fordi disciplinarmidler kun kan pålægges, hvis der er begået et strafbart forhold.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har fundet, at spørgsmålet om kompensation i tilfælde, hvor et disciplinarmiddel, der er fuldbyrdet, inden afgørelsen ændres til fordel for den, der er pålagt sanktionen, bør reguleres i en lovbestemmelse. En lovbestemmelse er endvidere af bevillingsmæssige grunde nødvendig for, at forsvaret kan yde økonomisk kompensation i disse tilfælde.

Lovforslagets § 16 giver hjemmel for, at den, der har »udstået« et disciplinarmiddel, som senere ophæves eller formildes af disciplinarchefen, af disciplinarnævnet eller af retten, kan få tilkendt en kompensation for, at den oprindelige – senere ændrede – afgørelse er blevet fuldbyrdet, inden afgørelsen er blevet ændret.

Efter den foreslåede bestemmelse er der mulighed for at yde kompensation i form af frihed i tilfælde, hvor udståelsen af disciplinarmidlet har medført, at den pågældendes tjenstlige frihed er blevet inddraget i forbindelse med »udståelsen«. Der er efter bestemmelsen endvidere mulighed for, at der kan ydes økonomisk kompensation – en godtgørelse – i tilfælde, hvor tjenestefrihed ikke er en relevant kompensation. Dette kan være af praktisk betydning i tilfælde, hvor en værnepligtig er hjemsendt, inden den endelige afgørelse er truffet. Endelig er der mulighed for efter bestemmelsen at fastsætte regler om eventuel anden kompensation end ovennævnte, hvis en sådan i den efterfølgende administration af lovgivningen måtte vise sig hensigtsmæssig, eksempelvis fritagelse for bestemte former for arbejde.

Efter forslaget er det den myndighed, som træffer den endelige afgørelse om at ophæve eller formilde et pålagt disciplinarmiddel, der tager stilling til en eventuel kompensation eller godtgørelse. Det forudsættes, at myndigheden – disciplinarchefen eller disciplinarnævnet og i sidste ende retten – tager stilling til spørgsmålet af egen drift og i forbindelse med den materielle afgørelse.

De nærmere betingelser for kompensationen, omfanget af anden tjenestefrihed eller størrelsen af den økonomiske godtgørelse, vil blive fastsat administrativt i medfør af bemyndigelsesbestemmelsen i lovforslagets § 16, stk. 2.

3.8. Forældelse

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning har overvejet nødvendigheden af at fastsætte særlige regler for forældelse af disciplinaransvar.

For andet disciplinaransvar, f.eks. efter tjenestemandsløven, gælder ikke regler om forældelse. Forhold, der er begået for mange år siden, og som således ville være forældede, hvis de skulle have været bedømt efter straffeloven, kan således principielt medføre pålæg af disciplinaransvar efter tjenestemandsløven. Udvalget har imidlertid fundet, at der bør fastsættes særlige regler om forældelse for disciplinaransvar for militært personel mv., jf. forslaget til § 19.

Indledningsvis bemærkes, at det allerede følger af forslaget til § 8, at den overordnede, der finder anledning til, at der bør pålægges disciplinaransvar, »snarest« skal indberette dette til nærmeste overordnede. »Snarest« indebærer, at det skal ske umiddelbart efter, at det pågældende forhold er blevet konstateret. Adgangen til at påtale disciplinarforseelser kan således efter omstændighederne bortfalde på grund af passivitet, hvis den overordnede ikke snarest efter at have konstateret forholdet foretager indberetning. Også disciplinarsager, der indledes efter afslutningen af en militær straffesag, jf. nedenfor, forudsættes indledt og forfulgt »snarest«, hvis adgangen hertil ikke skal fortabes ved passivitet. Forældelsesfristen for disciplinaransvar har derfor kun betydning for forhold, der først konstateres længe efter, at de er begået (men inden for 2 år), eller i sager, der oprindeligt er indledt som straffesager.

Forældelsesfristen er efter forslaget 2 år, jf. stk. 1. Dette svarer til fristen efter straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1, om forældelsesfristen for overtrædelser, hvor der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år, eller når straffen for overtrædelserne ikke ville overstige bøder. Fristen skal regnes fra det tidspunkt, hvor den disciplinære forseelse er ophørt, jf. princippet i straffelovens § 94, stk. 1.

Efter forslagens stk. 2 afbrydes forældelsen ved underretning af den indberettede om, at han er blevet indberettet, eller at der indledes straffesag. Der vil i praksis kunne opstå sager, der indledes som militære straffesager, men hvor efterforskningen viser, at der f.eks. ikke kan føres bevis for den krævede tilregnelser efter militær straffelov, dvs. at det ikke kan bevises, at den formodede gerningsmand har handlet forsætligt eller groft uagtsomt. I andre tilfælde kan den militære anklagemyndighed finde, at det, selvom betingelserne for strafansvar for så vidt er opfyldt, er rimeligt at lade sagen behandle alene som disciplinarsag. I sådanne tilfælde kan sagen oversendes til disciplinarchefen til

afgørelse af, om der i stedet er grundlag for at pålægge disciplinaransvar, eventuelt med auditørens bemærkninger hertil. Det er således ved forslaget forudsat, at en sag, der oprindeligt er indledt som straffesag, kan overgå til at blive en disciplinarsag også senere end 2 år efter forseelsen er begået.

Forældelse af strafbare forhold afbrydes ved rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen, jf. straffelovens § 94, stk. 3. Denne bestemmelse gælder også i militære straffesager, jf. den gældende bestemmelse i militær straffelov § 1. Det vil derfor fortsat være en forudsætning for afbrydelsen af forældelsen for et eventuelt strafferetligt ansvar, at der er foretaget rettergangsskridt, hvorved den pågældende er blevet sigtet, inden der er indtrådt forældelse efter straffeloven. Afbrydelse af forældelsen for at gøre disciplinaransvar gældende efter forslaget til stk. 2 er således i sig selv ikke tilstrækkeligt til også at afbryde forældelsen af et eventuelt strafferetligt ansvar.

Ved forslaget til stk. 3 indføres en underretningsspligt vedrørende muligheden for at indlede disciplinarsag over for sigtede eller tiltalte i straffesager, der afsluttes uden dom, dvs. hvor sagen sluttes med påtaleopgivelse, tiltalefrafald, eller hvor efterforskningen indstilles, jf. retsplejelovens § 749. Det samme gælder i sager, der afsluttes med dom, dvs. såvel i tilfælde af fældende dom som ved frifindelse. Formålet hermed er at sikre, at det står klart for den, mod hvem straffesagen har været ført, at sagen ikke nødvendigvis er afsluttet med domfældelse, frifindelse eller straffesagens afslutning i øvrigt, men at disciplinarchefen kan have grundlag for at rejse disciplinarsag, f.eks. i tilfælde hvor den pågældende findes at have handlet simpelt uagtsomt. Udvalget forudsætter i den forbindelse, at underretningen også af bevismæssige grunde sker skriftligt og indeholder den nødvendige vejledning om de mulige konsekvenser heraf.

Der henvises til betænkningen side 357-359.

3.9. Tilsyn med anvendelsen af disciplinarmidler

Auditørerne og generalauditøren har efter militær retsplejelov § 45 bl.a. til opgave at kontrollere de afgørelser mv., der træffes af militære chefer med hensyn til pålæggelse af straf og disciplinarmidler. Samme opgave påhviler rettergangsscheferne i forhold til deres underordnede.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordnings forslag om anvendelsesområdet for disciplinarmidler indebærer, at disciplinarmidler fremover vil være civilretlige sanktioner. Efter lovforslaget ligger kompetencen til at behandle straffesager hos forsva-

rets auditørkorps alene, mens militære chefer – og kun disse – kan pålægge disciplinarmidler.

Denne opdeling af kompetencen betyder, at disciplinarchefens afgørelse i en disciplinarsag alene kan prøves af disciplinarnævnet. Militære chefer, der er overordnet disciplinarchefen, kan af egen drift intervenere i en konkret disciplinarsag og herunder i nogle tilfælde med henvisning til det almindelige over- og underordningsforhold inden for forsvaret ændre eller ophæve en afgørelse truffet af disciplinarchefen. Dette kan ske, så længe disciplinarnævnet ikke har truffet afgørelse i sagen.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at der som følge af den særlige klageprocedure ikke er mulighed for administrativ rekurs i disciplinarsager. Der kan ej heller antages at være mulighed for militære chefer til at skærpe en afgørelse truffet af disciplinarchefen herunder ophæve denne. Dog vil der eventuelt efter omstændighederne kunne blive tale om, at den disciplinarchef, som har truffet den fejlagtige afgørelse, der ved selv har begået en pligtforsømmelse, jf. herved også bemærkningerne til lovforslagets § 14.

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning peger endvidere på, at adskillelsen af sager om straf og disciplinarmidler rejser flere spørgsmål.

Disciplinarsager behandles af militære chefer på det enkelte tjenestested. Om et bestemt begivenhedsforløb skal behandles som en straffesag eller som en disciplinarsag, afhænger i et vist omfang af en skønmæssig vurdering. Der vil derfor kunne være risiko for, at den praktiske anvendelse af disciplinarmidler i nogen grad kan udvikle sig forskelligt fra tjenestested til tjenestested. Dette forhold kan også indebære en vis risiko for, at sager om pligtforsømmelser, som efter den militære anklagemyndigheds praksis ellers ville være blevet behandlet som straffesager (typisk en bødesag), kan slutte med en disciplinarafgørelse, hvilket kan medvirke til uklarhed med hensyn til, hvor grænsen mellem straf- og disciplinarmidler går.

Bla. disse forhold indebærer efter udvalgets opfattelse, at der er behov for, at en overordnet myndighed inden for forsvaret har indsigt i, hvorledes disciplinarmidler fremover anvendes i praksis. Dette gælder såvel af hensyn til at sikre en så vidt mulig ensartet praksis som med henblik på at skabe mulighed for gennem vejledning i generel form løbende at kunne bidrage til en ensartet praksis med hensyn til behandlingen af disse sager.

En sådan central myndighed bør efter udvalgets opfattelse løbende følge udviklingen i, hvorledes disciplinarmidler anvendes, både generelt og konkret, og udarbejde oversigter over praksis. Der vil efter udval-

gets opfattelse endvidere være behov for at kunne tilvejebringe statistiske oplysninger om anvendelsen af disciplinarmidler, herunder for de enkelte tjenestesteder, også med henblik på at kunne vurdere udviklingen på området, ligesom et løbende kendskab til praksis giver mulighed for at udfærdige generelle vejledninger, orientere om væsentlige enkeltsager, der belyser centrale spørgsmål, etc. Sådanne væsentlige oplysninger kan endvidere offentliggøres i en årlig beretning.

Der henvises til betænkningen side 360.

Forsvarsministeriet har blandt andet på baggrund af udvalgets bemærkninger besluttet, at den kommende myndighed - Forsvarets Personeltjeneste -, som jf. aftale om Forsvarets ordning 2005-2009 oprettes pr. 1. april 2005, vil skulle varetage disse opgaver. Denne myndighed vil således fremover være den centrale instans, som skal følge udviklingen mv. inden for disciplinarmrådet. I lighed hermed vil det endvidere blive denne myndighed, som får ansvaret for den løbende vejledning af disciplinarcheferne og andre med disciplinære beføjelser.

Efter militær straffelov § 45, stk. 2, har rettergangscheferne samt afdelings- og dermed ligestillede eller højere chefer adgang til nærmere at kontrollere deres underordnedes anvendelse af straffe- og disciplinarmyndighed.

Det følger af lovforslaget, at disciplinarchefens pligt til at påse underordnede disciplinarchefers anvendelse af disciplinære sanktioner vil være en del af det almindelige over- og underordningsforhold i forsvaret, da der vil være tale om ren civilretlige afgørel-

ser. Udvalget om den militære straffe- og restplejeordning har derfor ikke fundet behov for en bestemmelse svarende til den gældende § 45, stk. 2, i militær retsplejelov.

Der henvises i øvrigt til betænkningen side 359 - 361.

4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

Forslaget forventes ikke at have nævneværdige økonomiske eller administrative konsekvenser for staten. Dog må der som følge af den afkriminalisering, som forslaget til militær straffelov lægger op til, i et vist omfang forventes færre overtrædelser af den militære straffelov og dermed færre straffesager for den militære anklagemyndighed. Omvendt vil en del af disse sager i højere grad end i dag i stedet blive afgjort inden for forsvaret med et disciplinarmiddel. Kompetence til at pålægge disciplinarmidler og behandle disse sager vil imidlertid som efter de gældende regler fortsat ske ved forsvarets myndigheder. Samlet set forventes en mindre stigning i antallet af disciplinarsager derfor ikke at ville få nævneværdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for kommuner, amtskommuner og erhvervslivet. Forslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

Punkt 5. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

	Positive konsekvenser/ Mindre udgifter	Negative konsekvenser/ Merudgifter
Økonomiske og administrative konsekvenser for Staten	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Økonomiske og administrative konsekvenser for kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

6. Hørte myndigheder mv.

Betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer:

Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Københavns Byret, Præsidenten for retten i Århus, Præsidenten for retten i Odense, Præsidenten for retten i Ålborg, Præsidenten for retten i Roskilde, Den danske dommerforening, Domstolsstyrelsen, Dommerfuldmægtigforeningen, Rigsadvoka-

ten, Rigspolichefen, Advokatrådet, Institut for Menneskerettigheder, Landsforeningen af beskikkede advokater, Dansk Røde Kors, Statsansattes Kartel (StK), Hærens konstabel og korporalforening (HKKF), StK Forsvar, Tjenestemænds og overenskomstansattes kartel (TOK), Centralforeningen for stampersonel (CS), Akademikernes centralorganisation, Hovedorganisationen af officerer i Danmark (HOD), Foreningen af forsvarrets auditørfuldmægtige, Statstjenestemændenes centralorganisation II (CO II), Forsvarets civil-etat (FCE), Danske militærlægers organisation, Foreningen af forsvarrets auditører, Dansk tandplejerforening, Foreningen af ingeniører i forsvarret, Forsvarsarbejdernes landsorganisation, Reserveofficersforeningen i Danmark, Værnepligtsrådet, Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Finansministeriet, Rigsombudet på Færøerne, Færøernes Landsstyre, Lagmandskontoret, Rigsombudsmanden i Grønland og Grønlands Hjemmestyre.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Kapitel 1

Lovens formål

Til § 1

Til stk. 1

Stk. 1 beskriver formålet med anvendelsen af disciplinarmidler, nemlig at »sikre disciplinen inden for forsvarret«. Denne angivelse præciserer samtidig, at anvendelsen af disciplinarmidler konkret forudsætter en vurdering hos disciplinarmyndigheden, af hvorvidt det i det enkelte tilfælde er nødvendigt at anvende en disciplinær sanktion af hensyn til disciplinen. Herved tilkendes samtidig indirekte, at en sag om en forseelse efter omstændighederne også kan sluttes med f.eks. en uformel påtale, misbilligelse eller lignende. Dette er i overensstemmelse med de gældende principper, jf. generalauditørens bemærkninger til cirkulære af 2. marts 1990, hvorefter »småforseelser normalt bør afgøres med en mundtlig misbilligelse af det passerede«, og det princip skal følges, »således at straffertlig sanktion normalt kun bringes i anvendelse ved noget grovere eller gentagne forseelser«.

Til stk. 2

Stk. 2 indeholder de grundlæggende forudsætninger for at pålægge disciplinære sanktioner.

For det første kræves det, at der foreligger en overtrædelse af gældende regler. De regler, der kan være tale om, er beskrevet i §§ 4 og 5 i lovudkastet.

For det andet er det en forudsætning, at der af disciplinære grunde konkret skønnes at være behov for at anvende en formaliseret sanktion og ikke blot f.eks. en uformel påmindelse eller lignende for at tilkendegive, at den pågældende har begået en forseelse.

Det centrale område for anvendelse af disciplinarmidler er de pligtforsømmelser, der ikke er strafbare efter militær straffelov, enten fordi den pågældende ikke har haft den nødvendige tilregnelser til at begå en strafbar overtrædelse, eller fordi overtrædelsen ikke er tilstrækkelig alvorlig i tilfælde, hvor strafansvar forudsætter, at overtrædelsen er af grov karakter.

Stk. 2 udelukker ikke, at et disciplinarmiddel kan anvendes i tilfælde, hvor det pågældende forhold for så vidt må bedømmes som en strafbar pligtforsømmelse, typisk hvor sanktionen ellers ville være en bøde. Dette er præciseret i § 1, stk. 2, in fine.

Hovedreglen efter forslaget til militær straffelov er, at en pligtforsømmelse skal være grov, og at forholdet skal kunne tilregnes den pågældende som forsættelig eller groft uagtsomt, for at kunne straffes. Begge betingelser skal være opfyldt.

Efter disciplinarloven kan et disciplinarmiddel pålægges for hovedparten af de forhold, der er nævnt i militær straffelov, og som ikke er af grov karakter. Det er tilstrækkeligt, at der foreligger simpel uagtsomhed. Det betyder, at der alene kan reageres med et disciplinarmiddel, selvom forholdet er af grov karakter, når der foreligger simpel uagtsomhed.

Kompetencen til at pålægge disciplinarmidler vil ligesom efter de gældende regler alene tilkomme militære myndigheder. Kompetencen til at efterforske og påtale strafbare forhold vil efter forslaget til militær retsplejelov § 6, stk. 1, og § 7, stk. 1, derimod alene kunne udøves af den militære anklagemyndighed.

Adskillelsen mellem kompetencen og sagsbehandlingen i straffesager og disciplinarsager er således skarp og uden overlappning. Beskrivelsen af de overtrædelser, der kan medføre strafansvar efter militær straffelov, og de pligtforsømmelser, der kan medføre ansvar efter disciplinarloven, således som disse er beskrevet i forslaget til §§ 4 og 5, er derimod i et vist omfang sammenfaldende, således at visse overtrædelser i det nedre område for strafansvar også er omfattet af disciplinarloven. Det kan naturligvis være vanskeligt i det enkelte tilfælde at afgøre, om et forhold er af grov karakter, og/eller hvilken grad af tilregnelser, der må antages at være tale om. Denne delvise overlappning af gerningsbeskrivelsen kendes også inden for den almindelige lovgivning i forholdet mellem pligtforsømmelser efter tjenestemandsløven og pligtforsømmelser efter straffelovens § 157.

F. t. Militær disciplinarlov

Det er derfor muligt i særlige tilfælde at reagere alene med et disciplinarmiddel, hvor betingelserne for at anvende straf i øvrigt er opfyldt. At et strafbart forhold behandles i disciplinarlovens former og ikke efter militær straffe- og retsplejelov, kan rejse visse principielle betænkeligheder af retssikkerhedsmæssig karakter. Når det alligevel er fundet hensigtsmæssigt, at der i et vist omfang skabes mulighed for, at forhold, der er strafbare, kan mødes med et disciplinarmiddel i stedet, har det sammenhæng med følgende:

I det konkrete tilfælde, hvor der foreligger et forhold, som kan strafforfølges, kan der foreligge undskyldende omstændigheder eller personlige forhold, der gør det ubetænkeligt, at den militære chef slutter sagen alene med at pålægge et disciplinarmiddel. Det ville i sådanne tilfælde ikke være hensigtsmæssigt, om den militære chef skulle være henvist til at sende sagen til den militære anklagemyndighed – eventuelt med indstilling om, at påtale blev opgivet.

At afslutte sagen med en disciplinær sanktion i stedet for straf kan f.eks. være velbegrunder i første gangstilfælde og i sager, hvor der foreligger formildende omstændigheder. Dette er for så vidt i fuld overensstemmelse med den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 37, stk. 2, hvorefter disciplinarmidler »skal anvendes i stedet for mindre straffe, medmindre omstændighederne taler imod det«.

Som det fremgår af forslaget til § 11, foreslås det, at disciplinarchefen skal sende sagen til auditøren, hvis disciplinarchefen finder det tvivlsomt, om sagen skal behandles som en straffesag. Denne forpligtelse for disciplinarchefen til at sende sagen til den militære anklagemyndighed skal ses på baggrund af de ovenstående bemærkninger. Forslaget til § 11 har til formål at skabe mulighed for, at den konkrete sag i givet fald kan behandles i det rette regi og efter det rette regelsæt.

Der er herved givet militære chefer, der kan pålægge disciplinarmidler, en rimelig margin med hensyn til at vurdere, om en pligtforsømmelse i det konkrete tilfælde kan afgøres med en sådan sanktion, eller om sagen skal forelægges auditøren med henblik på eventuelt at indlede straffesag.

§ 1, stk. 2, indebærer endvidere, at hvis disciplinarchefen finder det tvivlsomt, om forholdet er strafbart, men konkret vurderer, at sagen, selvom forseelsen anses for at være strafbar, kan afgøres med et disciplinarmiddel, vil denne kunne afgøres uden forudgående forelæggelse for auditøren.

Det bør fremhæves, at såfremt disciplinarmyndigheden vælger at behandle en åbenbar straffesag som en disciplinarsag f.eks. med det formål at dække over

nogen, vil det i sig selv indebære en pligtforsømmelse, der kan være strafbar.

Endelig er det med formuleringen i § 1, stk. 2, »kan pålægges«, tilkendegivet, at anvendelsen af disciplinarmidler er fakultativ, dvs. at en mindre forseelse – som tilfældet er efter de gældende bestemmelser – ikke nødvendigvis skal mødes med en formaliseret sanktion, men at en påmindelse, misbilligelse etc. i den givne situation kan anvendes i stedet for straf eller et disciplinarmiddel.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.1. og 3.2.

Kapitel 2

*Lovens område mv.**Til §§ 2 og 3*

Det foreslås, at det militære personel, der kan pålægges disciplinarmidler, er det samme som det, der kan pådrage sig strafansvar for overtrædelse af militær straffelov i fredstid henholdsvis under væbnet konflikt.

Det er fundet mest hensigtsmæssigt, at der i disciplinarloven optages en udtrykkelig beskrivelse af denne personkreds i stedet for blot at henvide til beskrivelsen i forslaget til militær straffelov § 1, henholdsvis § 2.

Udtrykket militært personel omfatter efter lov om forsvarets personel, jf. lovbekendtgørelse nr. 81 af 12. februar 2004, § 2, stk. 1, følgende:

- 1) Befalingsmænd og menige, der indordnes i en rækkefølge af militære grader efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse,
- 2) auditørpersonel, gejstligt personel og musikerpersonel samt andet personel efter forsvarsministerens bestemmelse.

Befalingsmænd omfatter personel af officersgruppen og sergentgruppen. Menige omfatter personel af konstabelgruppen, konstabelelever, værnepligtige menige og kvindelige menige på værnepligtsglignende vilkår, jf. samme lovs § 2, stk. 2. Det i § 2, stk. 1, nr. 2, nævnte personel betegnes som militært personel uden for den militære rækkefølge.

Forsvarsministeren har endvidere fastsat nærmere bestemmelser om militære grader mv. for personel i det militære forsvar, for tiden i bekendtgørelse nr. 325 af 28. april 1994.

Udtrykket »tjenstgørende« indebærer, at personel skal være ansat eller indkaldt til tjeneste i forsvaret. Det er uden betydning om det militære personel er fastansat eller midlertidigt tjenstgørende. Personel af reserven vil eksempelvis kun være omfattet i det om-

fang, de er indkaldt til tjeneste. Ansættelsesforholdets begyndelsestidspunkt og ophørstidspunkt vil være afgørende. For så vidt angår værnepligtige er begyndelsestidspunktet det tidspunkt, på hvilket de efter indkaldelse møder eller skulle møde for at indtræde eller genindtræde i forsvaret. Hjemsendelsestidspunktet er afgørende for ophørstidspunktet.

Militært personel, såvel ansatte som indkaldte, har dog fortsat visse pligter, som påhviler dem også efter hjemsendelsen.

Som pligter, der påhviler hjemsendt personel, kan f.eks. nævnes tavshedspligt med hensyn til forhold, som den pågældende er blevet bekendt med under tjenesten, og hvis hemmeligholdelse ifølge sagens natur er påkrævet eller foreskrevet efter bestemmelser for den militære sikkerhed, forskriftsmæssig opbevaring af eventuelle våben, uniform og anden udleveret udrustning.

Det fremgår af den militære retsplejelov § 40, at disciplinarmidlerne belæring, tilrettevisning eller overflytning til anden tjeneste kan anvendes over for alle undergivne. De øvrige disciplinarmidler kan derimod ikke anvendes over for officerer og faste befalingsmænd eller dermed ligestillede, medmindre de pågældende er elever på en militær skole.

Ud fra lighedsbetragtninger er der ikke fundet grundlag for at medtage en lignende bestemmelse i forslaget til militær disciplinarlov. Afgørende for hvilket disciplinarmiddel, der skal bringes i anvendelse, er, at det i den konkrete situation er det bedst egnede disciplinarmiddel, der finder anvendelse, ikke mindst af hensyn til den pædagogiske effekt, det valgte disciplinarmiddel må antages at have. Der vil være forskel på, hvilket disciplinarmiddel, der i den konkrete situation må antages at have den tilsigtede effekt på eksempelvis en ældre officer og en uerfaren værnepligtig.

I forslaget til § 3 vedrørende væbnet konflikt er ikke medtaget en bestemmelse svarende til forslaget til militær straffelov § 2, nr. 3, idet de forhold, der er omfattet af denne bestemmelse, er af så alvorlig karakter, at der ikke er grundlag for at antage, at sådanne forhold kan resultere i et disciplinarmiddel. Desuden er denne personkreds uden for disciplinarlovens primære anvendelsesområde.

Som det fremgår af forslaget til §§ 2 og 3, omfatter personkredsen også internerede, udenlandske militærpersoner, jf. § 2, stk. 2, henholdsvis krigsfanger mv., jf. § 3, nr. 2. Såvel de nugældende som de foreslåede bestemmelser er en forudsætning for at opfylde Danmarks internationale forpligtelser. Beskrivelsen svarer til gældende militære straffelov §§ 5, stk. 2, og 6,

nr. 2, og forslaget til § 1, stk. 2, og § 2, nr. 2, i militær straffelov.

Disciplinansvaret er knyttet til personen og er således ikke territorielt begrænset. Lovforslaget indeholder derfor ikke en bestemmelse svarende til § 2 i den gældende militære straffelov om lovens territoriale gyldighedsområde.

Kapitel 3

Pligtforsømmelser og disciplinarmidler

Til §§ 4 og 5

Bestemmelserne angiver de pligtforsømmelser, som skal kunne medføre disciplinarmidler.

De foreslåede bestemmelser er ganske detaljerede. En mere generel, bredt formuleret bestemmelse om disciplinansvarets grænser svarende til tjenestemandslovens § 10 har været overvejet, men under hensyn til de omfattede personers retssikkerhed angiver reglen så præcist som muligt de enkelte overtrædelser og indeholder kun en generelt formuleret opsamlingsbestemmelse om pligtforsømmelser. Der har i denne forbindelse også været lagt vægt på, at personkredsen, der efter forslaget skal være omfattet af disciplinarreglerne, er bredere end efter tjenestemandsloven.

Gerningsbeskrivelsen i § 4, nr. 1, 2, 3, 4 og 5 er bygget over forslag til militær straffelov § 11 (ulydighed), § 13 (respektstridig opførsel), § 19 (krænkende behandling af sideordnede) og § 23 (om ordensforstyrrelser, herunder i udlandet). Bestemmelserne i nr. 6 - 9 er bygget over forslaget til militær straffelov § 24 (vagtforseelse), § 25 (udeblivelse), § 26 (militært hærværk) og § 28 (den almindelige bestemmelse om pligtforsømmelse).

Det forudsættes, at den foreslåede bestemmelse i § 4, nr. 8 (militært hærværk), ikke medfører en ændring i den nuværende praksis, hvorefter mindre alvorlige og uforsætlige tilfælde af tab af udrustning mv. normalt ikke medfører, at forholdet resulterer i en disciplinarretlig sanktion, jf. herved også bemærkningerne til forslag til militær straffelov § 26.

De foreslåede bestemmelser i § 5, stk. 1 og 2, svarer til bestemmelserne i forslag til militær straffelov §§ 15, 17, 18 og 16.

Forhold, der er beskrevet i forslag til militær straffelov § 12 (mytteri), § 20 (indtagelse af bl.a. alkohol), § 21 (overtrædelse af promillegrænser), § 22 (besiddelse og indtagelse af euforiserende stoffer) og § 27 (overtrædelse af visse forbud), er ikke medtaget i forslaget til militær disciplinarlov, da disse forhold er af

en så alvorlig karakter, at de ikke bør kunne afgøres med et disciplinarmiddel.

Til § 6

Disciplinarmidler er ikke blot sanktioner over for tilfælde af pligtforsømmelser, men tjener også et fremadrettet pædagogisk formål. Netop det pædagogiske sigte vil derfor i de fleste tilfælde have betydning for, hvilket disciplinarmiddel der bør vælges i det enkelte tilfælde.

§ 6 angiver de disciplinarmidler, som skal kunne anvendes over for de tilfælde af militære pligtforsømmelser, der er omfattet af §§ 4 og 5. Det gælder som udgangspunkt de forhold, der ikke er grove, eller som er begået alene af simpel uagtsomhed og derfor ikke er strafbare.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.3. og 3.4.

Kapitel 4

Behandlingen af disciplinarsager

Til § 7

Efter den foreslåede bestemmelse fastsættes de nærmere regler om, hvilke militære chefer der har kompetence til at pålægge disciplinarmidler, administrativt. Dette svarer til den gældende ordning, jf. militær retsplejelov § 39.

Der henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.4.

Til § 8

Til stk. 1

Bestemmelsen angiver, hvorledes en disciplinarsag rejses.

Overordnet personel, som ikke selv har disciplinarmyndighed, skal efter den foreslåede bestemmelse indberette sagen til den nærmeste overordnede. Indberetning forudsættes at ske i overensstemmelse med de almindelige regler om indberetning ad kommandovejen. Har nærmeste overordnede heller ikke selv disciplinarmyndighed, skal han videresende indberetningen, jf. stk. 2. Er det derimod en underordnet chef med disciplinære beføjelser eller disciplinarchefen selv, der konstaterer forholdet, behandler denne selv sagen.

Det forudsættes, at indberetningen sker skriftligt med angivelse af, hvilken bestemmelse, der anses for overtrådt, og en kort beskrivelse af de faktiske omstændigheder vedrørende forholdet. Det bemærkes, at elektronisk indberetning må anses for tilstrækkelig til, at skriftlighedskravet er opfyldt. Der er naturligvis ikke noget i vejen for, at den, der afgiver indberetning,

mundtligt varsler denne for modtageren, men dette må i så fald følges op af en skriftlig indberetning.

Indberetning skal foretages snarest. Med dette udtryk tilkendegives, at indberetning skal ske i umiddelbar forbindelse med forseelsen eller ganske kort tid derefter. Udtrykket »snarest« har naturligvis en anden karakter i mere komplicerede sager eller i sager, hvor det ikke er praktisk muligt umiddelbart at indberette forholdet. Er kravet om, at indberetning skal ske »snarest«, ikke opfyldt, vil der efter omstændighederne kunne foreligge passivitet, der medfører, at en disciplinarsag ikke kan gennemføres. Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.8.

Hvis forholdet først konstateres nogen tid efter, at det er begået, skal indberetning ske snarest efter, at den, der vil indberette forholdet, er blevet bekendt med, at der må antages at foreligge en tjenesteforsømmelse.

Ved formuleringen af stk. 1 er det præciseret, at der ikke består en absolut pligt til at indberette et muligt disciplinært forhold, ligesom den, der overvejer at foretage indberetning, ikke nødvendigvis selv skal foretage en nærmere vurdering af forholdet.

Det følger af de gældende bestemmelser, jf. generalauditørens supplerende bemærkninger i tilknytning til cirkulære af 2. marts 1990, at »småforseelser normalt bør afgøres med en mundtlig misbilligelse af det passerede«, og at det princip skal følges, »således at strafferetlig sanktion normalt kun bringes i anvendelse ved noget grovere eller gentagne forseelser«. Det forudsættes, at dette princip også følges fremover.

Befalingsmænd og andre overordnede vil derfor fortsat inden for rimelige rammer have mulighed for selv at vurdere, om en adfærd, der kan medføre disciplinansvar, skal indberettes eller som i dag klares på stedet med f.eks. en uformel mundtlig misbilligelse.

Det skal fremhæves, at en overordnet udladelse af at indberette et klart disciplinært forhold, der har negativ indvirkning på disciplinen, efter omstændighederne kan indebære en pligtforsømmelse, der kan medføre straf eller et disciplinarmiddel.

Til § 9

Den foreslåede bestemmelse i § 8 regulerer ikke den situation, hvor militært personel finder anledning til at indberette en ikke-underordnet for et muligt disciplinært forhold. En sådan bestemmelse, der ikke findes i dag, foreslås optaget som § 9. En underordnet, f.eks. en værnepligtig, kan efter bestemmelsen indberette såvel en overordnet som en sideordnet eller foranstående, der ikke samtidig er hans overordnede.

Finder den underordnede, at en overordnet har gjort sig skyldig i en pligtforsømmelse, der eventuelt kan medføre straf eller disciplinansvar, skal han efter de gældende regler indgive anmeldelse til de militære myndigheder, jf. den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 22. Dette skyldes, at anvendelse af disciplinarmidler efter de gældende regler forudsætter, at der er begået et strafbart forhold.

Da disciplinarsager efter lovforlaget adskilles fra straffesager, vil det være nødvendigt med en selvstændig bestemmelse, der regulerer adgangen til at indgive anmeldelse mod en overordnet for en mulig disciplinarforseelse.

Det må antages, at det i praksis ofte vil være den nærmeste overordnede, som den pågældende ønsker at indberette, og det kan ikke udelukkes, at incitamentet til at indberette en mulig disciplinær forseelse svækkes, hvis indberetningen skal indgives til den, som indberettes (ad kommandovejen).

Det foreslås derfor, at anmeldelsen i disse tilfælde skal indgives direkte til disciplinarchefen, der således har ansvaret for, at den pågældende underrettes om, at indberetning er sket.

Sådanne indberetninger vedrørende overordnede mv. må antages ofte at kunne vedrøre alvorligere forhold. Også af denne grund bør disse indberetninger indgives direkte til disciplinarchefen, der normalt vil være tjenestestedets øverste militære chef, for hvem det i øvrigt er væsentligt at have løbende kendskab til, hvad der foregår blandt personellet bl.a. for at kunne opfylde sin tilsynspligt. Med den foreslåede løsning undgås desuden enhver risiko for mistanke om, at en indberetning vedrørende en overordnet kan blive undertrykt.

Hvis en indberetning foretages til en anden end disciplinarchefen, skal den pågældende videresende indberetningen direkte til disciplinarchefen. Dette fremgår af forslaget til § 9, 2. punktum.

Den foreslåede bestemmelse udelukker ikke, at disciplinarchefen som overordnet kan tage en sag op af egen drift.

Efter § 9 er det enhver militær person, der kan indberette sideordnet, overordnet, foranstående og efterstående personel for et muligt disciplinært forhold, jf. indledningen til bestemmelsen, »den, der ... finder ...«. Civile er derimod ikke omfattet af bestemmelsen. Klager fra civile, f.eks. fra familiemedlemmer til militært personel, vil som det er tilfældet i dag, blive underkastet en saglig behandling, herunder også med henblik på at vurdere, om henvendelsen må antages at kunne give anledning til, at den pågældende militære myndighed indleder disciplinarsag eller straffesag.

§ 9 vedrører alene indberetning for muligt disciplinært forhold. Bestemmelsen regulerer derimod ikke spørgsmålet om den almindelige klageadgang for militært personel. Sådanne klager skal efter de gældende regler indgives ad kommandovejen.

Fremgår det af en indberetning efter § 9, at den vedrører et muligt disciplinært forhold, skal disciplinarchefen behandle henvendelsen som en sådan indberetning. Viser en nærmere undersøgelse, at der ikke er tale om et disciplinært forhold, skal sagen afvises som disciplinarsag og overgå til behandling som almindelig klagesag, hvis der findes grundlag herfor.

Viser en klage over en overordnet, der indgives efter de almindelige regler, sig at vedrøre et forhold, der kan rumme en pligtforsømmelse, der er omfattet af reglerne i disciplinarloven, skal den, der modtager klagen, sende sagen til disciplinarchefen. Dette er i overensstemmelse med den gældende retstilstand, hvorefter en overordnet, der modtager en klage, er tjenstligt forpligtet til at videresende henvendelsen til rette myndighed.

En underordnet har ikke en ubetinget pligt til at foretage indberetning. Undladelse af at indberette et muligt disciplinært forhold vedrørende en overordnet vil imidlertid i helt særegne tilfælde kunne være en pligtforsømmelse efter militær straffelov eller disciplinarloven. F.eks. må det antages, at en kaptajn, der konstaterer, at hans overordnede major har gjort sig skyldig i en klar pligtforsømmelse, er forpligtet til at indberette forholdet.

Menigt personel har ikke pligt til at foretage indberetning om disciplinære forhold.

Til § 10

§ 10 beskriver sagsbehandlingen ved disciplinarmyndigheden, dvs. den militære chef, der senere skal træffe afgørelse i sagen.

Til stk. 1

Stk. 1 indeholder generelle bestemmelser, der gælder for behandlingen af alle typer af disciplinarsager.

Det følger af 1. punktum, at disciplinarmyndigheden skal sikre sig, at sagen er forsvarligt oplyst, inden den afgøres. Denne bestemmelse er for så vidt ikke nødvendig, idet den følger af den uskrevne forvaltningsretlige grundsætning, at myndighederne har pligt til at sikre, at sagen bliver forsvarligt oplyst (officialmaksimen). Ved bestemmelsen, der gælder på ethvert stadie af sagen, er fastslået, at det er disciplinarmyndigheden, der har ansvaret for sagens oplysning.

Efter 2. punktum må der ikke træffes afgørelse i sagen, før den indberettede har haft lejlighed til at udtale

sig om de faktiske oplysninger i sagen, som kan antages at få betydning for afgørelsen. Herved er endvidere tilkendegivet, at disciplinarmyndigheden har pligt til at sikre sig, at den indberettede er bekendt med alle foreliggende oplysninger i sagen.

Dette krav vil i enkle sager naturligt blive opfyldt ved, at den indberettede forklarer om de faktiske forhold, der er indberettet, jf. stk. 3. Giver forklaringen ikke anledning til, at der efter disciplinarmyndighedens opfattelse skal indhentes yderligere oplysninger eller foretages yderligere undersøgelser, er proceduren afsluttet, og sagen kan afgøres. Det samme gælder i tilfælde, hvor den indberettede ikke ønsker at udtale sig, og hvor disciplinarmyndigheden på det foreliggende grundlag finder det uforholdsmæssigt at lade yderligere undersøgelser foretage.

Kravene til partshøring efter de foreslåede bestemmelser giver den indberettede en bedre retsstilling end den, der følger af forvaltningslovens § 19, stk. 1.

Der skal for det første partshøres over »de faktiske oplysninger i sagen, som har betydning for afgørelsen«, og ikke blot over faktiske oplysninger, der er af væsentlig betydning for sagens afgørelse (således som det er formuleret i forvaltningsloven). For det andet er det uden betydning, om oplysningerne kan antages at være til gunst eller ugunst for den indberettede. Det forhold, at myndigheden kan gå ud fra, at den indberettede er bekendt med, at myndigheden er i besiddelse af de foreliggende oplysninger og vil tillægge dem betydning, fritager ikke for partshøring.

Ved formuleringen af § 10, stk. 3, er det forudsat, at partshøringen kan ske mundtligt på stedet og med angivelse af den påtænkte sanktion.

Det følger af god forvaltningsskik, at den indberettede samtidig bliver gjort bekendt med den påtænkte sanktion. Tanken hermed er, at den pågældende bør vide, »hvad han er oppe imod«, for at kunne varetage sine interesser på dette tidspunkt af sagen. At der gælder en sådan (ulovbestemt) regel, er antaget af Folketingsrets Ombudsmand i en række udtalelser (se f.eks. FOB 1994, s. 169, særligt s. 176). Der kan også henvises til, at en sådan meddelelse skal gives indsatte efter disciplinærstrafbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 385 af 17. maj 2001, § 6, stk. 2, nr. 1).

Formålet med partshøringen er, at den indberettede skal have mulighed for at forholde sig til de oplysninger, som han får forelagt. Forvaltningslovens § 19, stk. 1, bestemmer, at det sker, for at den pågældende skal være »givet ... lejlighed til at fremkomme med en udtalelse«. Heri ligger, at den indberettede skal have en rimelig frist til at forholde sig til det materiale, som han får forelagt.

Hvad der er en rimelig frist, må afhænge af forholdene i den enkelte sag. Hvis der er tale om enkle, uomtvistede faktiske oplysninger, og hvor sanktionen følger et ret fast mønster (f.eks. hvor det er utvivlsomt, at der er tale om for silde møde eller udeblivelse af en bestemt varighed), vil en rimelig frist efter omstændighederne kunne gå ned til ganske kort tid. Omvendt vil en rimelig frist i komplicerede sager, hvor der f.eks. er tale om et omtvistet og kompliceret faktum, kunne være af længere varighed.

Fristen kan som nævnt efter omstændighederne være ganske kort. I nogle tilfælde kan der være behov for, at partshøring helt må undlades, fordi der er et særligt behov for, at der på stedet træffes en afgørelse om at pålægge et disciplinarmiddel. I et sådant tilfælde er der mulighed for efter en konkret afvejning efter forvaltningslovens § 19, stk. 2, nr. 3, at pålægge en disciplinær sanktion uden forudgående partshøring.

Til stk. 2

Den praktiske behandling af sagen indledes som beskrevet i stk. 2 med, at disciplinarmyndigheden indkalder den indberettede, når indberetningen er modtaget. Herved er tilkendegivet, at disciplinarsager forventes behandlet i hovedsagen mundtligt og ikke på skriftligt grundlag som forudsat i forvaltningsloven. Mundtlig sagsbehandling er praktisk gennemførlig i disse sager, fordi den indberettede og disciplinarmyndigheden typisk vil befinde sig på samme tjenestested under sagens behandling.

En mundtlig behandling af sagen giver i forhold til en skriftlig sagsbehandling desuden mulighed for, at sagen kan behandles hurtigt, hvilket navnlig af hensyn til disciplinen er af overordentlig væsentlig betydning. Den mundtlige behandling kan tilrettelægges sådan, at den er mindst lige så betryggende som den skriftlige. Der er bl.a. mulighed for på stedet at korrigere eventuelle misforståelser med hensyn til sagens faktiske oplysninger. Den mundtlige sagsbehandling vil i de fleste tilfælde give den indberettede bedre mulighed for at forklare og forsvare sig, end hvis han var henvist til at afgive skriftlige indlæg.

I forbindelse med indkaldelsen af den indberettede, jf. § 10, stk. 2, skal disciplinarmyndigheden underrette den pågældende om, at han er indberettet. Dette krav følger ikke af forvaltningsloven. Det er den, der modtager indberetningen, der skal underrette den indberettede om sagen. Herved skabes sikkerhed for, hvem der har handlepligten. Dette udelukker naturligvis ikke, at den, der har foretaget eller vil foretage indberetning, i forvejen har informeret den pågældende om, at han er eller vil blive indberettet.

Underretningen af den indberettede skal endvidere indeholde oplysning om, hvilket disciplinært forhold, han er indberettet for, idet den indberettede har et rimeligt krav på at vide, hvad sagen i hovedtræk drejer sig om. Der stilles ikke krav om, at der skal gives en udførlig redegørelse for indholdet af indberetningen, men det skal oplyses, at der er tale om en indberetning om f.eks. udeblivelse, for silde møde, vagtforseelse, ulydighed etc., samt tidspunktet for det indberettede forhold.

Proceduren for underretning er i øvrigt ikke beskrevet i lovteksten. Forsvarsministeren vil i nødvendigt omfang kunne fastsætte nærmere bestemmelser herom, jf. forslaget til § 21.

Det følger endvidere af stk. 2, at den indberettede har ret til at møde med en bisidder til at bistå sig. Denne oplysning skal ligeledes gives – mundtligt eller skriftligt – samtidig med indkaldelsen. Dette svarer til, hvad der gælder efter tjenestemandslovens § 21, stk. 1, ved indkaldelse til tjenstligt forhør.

Begrebet bisidder er ikke nærmere beskrevet i forvaltningsretten, herunder i forvaltningsloven. Forvaltningsloven bestemmer i § 8, stk. 1, 1. punktum, at en part i en sag på ethvert tidspunkt af sagens behandling kan lade sig repræsentere eller bistå af andre. Myndigheden kan dog kræve, at parten medvirker personligt, når det er af betydning for sagens afgørelse, jf. forvaltningslovens § 8, stk. 1, 2. punktum. Myndigheden kan i visse tilfælde afvise, at bestemte personer medvirker i sagen, jf. § 8, stk. 2.

En væsentlig del af processen efter forslaget til disciplinarlovens § 10 vil som nævnt foregå mundtligt ved samtidig tilstedeværelse af den indberettede og den, der skal afgøre sagen. Undtagelsesbestemmelsen i forvaltningslovens § 8, stk. 1, 2. punktum, om personligt fremmøde må derfor antages at finde anvendelse i et stort antal tilfælde. Genstanden for mødet mellem den indberettede og den, der har disciplinarmyndighed, vil typisk være, at den indberettede skal forholde sig til, om han kan erkende det forhold, han er indberettet for. Dette forudsætter naturligvis den indberettedes personlige stillingtagen. Bisidderens rolle vil derfor først og fremmest være af rådgivende og støttende karakter.

Som udgangspunkt kan den indberettede selv vælge, hvem der skal være bisidder (f.eks. en talsmand eller en fagforeningsrepræsentant). Men myndigheden kan i særlige tilfælde afvise en bisidder, jf. som nævnt forvaltningslovens § 8, stk. 2.

Til stk. 3

Stk. 3 vedrører »afhøringsfasen«, dvs. den mundtlige forhandling om sagen på første møde mellem den indberettede og disciplinarmyndigheden. Det følger af sammenhængen med stk. 1, at disciplinarmyndigheden skal sikre sig, at den indberettede er bekendt med alle oplysninger, der foreligger på dette tidspunkt, dvs. typisk indholdet af indberetningen.

Sagen indledes med, at disciplinarmyndigheden forelægger indberetningen for den indberettede. Dette vil normalt ske ved, at den indberettede får lejlighed til at gennemlæse indberetningen, der forudsættes at foreligge i skriftlig form.

Under hensyn til, at sagen kan resultere i pålæg af et disciplinarmiddel, har den indberettede ikke pligt til at udtale sig. Om en forklaring i strid med sandheden konkret kan medføre strafansvar, må afgøres efter straffelovens almindelige bestemmelser, navnlig § 164 om falsk anmeldelse.

Retten til at nægte at udtale sig er endvidere begrundet i, at sagen på et senere tidspunkt kan overgå til at blive en straffesag, fordi sagen viser sig at være mere alvorlig end først antaget. I straffesager har den sigtede ikke pligt til at afgive forklaring, jf. retsplejelovens § 752, stk. 1.

Ønsker den indberettede ikke at udtale sig, vil der normalt ikke være anledning til at indhente yderligere oplysninger, og afgørelsen kan træffes.

Finder disciplinarmyndigheden efter at have forelagt den indberettede de foreliggende oplysninger og hørt hans forklaring, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, er processen afsluttet og disciplinarmidlet kan pålægges, medmindre den indberettede har yderligere bemærkninger. Som beskrevet i forslaget § 12, stk. 1 og stk. 4, skal afgørelsen formuleres skriftligt og forkynnes for den pågældende. Dette må antages normalt at kunne ske umiddelbart efter, at processen er afsluttet.

Hvis den indberettede forklarer om sagen, og forklaringen giver anledning til, at der må indhentes yderligere oplysninger, er der ikke grundlag for at afgøre sagen i forbindelse med denne første afhøring, men sagen må udsættes.

Ønsker den indberettede yderligere oplysninger indhentet, skal sagen ligeledes udsættes, medmindre det er ubetænkeligt at afgøre sagen på det foreliggende grundlag, f.eks. fordi der er tale om oplysninger, der ikke findes at være relevante.

Det følger af stk. 3, 2. punktum, modsætningsvis, at kan sagen ikke afgøres på det grundlag, der foreligger på det første møde, må sagen udsættes på grund af behov for yderligere oplysninger. Sådanne oplysninger

kan være forklaringer eller oplysninger fra andet militært personel, erklæringer om tekniske spørgsmål etc.

I modsætning til den indberettede kan andet militært personel efter omstændighederne have pligt til at afgive forklaring og til at tale sandt i forbindelse med, at de afgiver forklaring i en disciplinarsag, jf. straffelovens § 162.

Det følger af det militære over- og underordningsforhold, at en befalingsmand har pligt til at medvirke til sagens oplysning. Dette indebærer bl.a., at den, der har indberettet sagen, kan pålægges at afgive forklaring om sit kendskab til sagen eller f.eks. udlevere materiale vedrørende sagen. Det samme gælder andet militært personel, der må antages at kunne bidrage til sagens oplysning. Hvis de trods ordre hertil ikke giver forklaring mv., kan de straffes for ulydighed, jf. den gældende bestemmelse i militær straffelov § 16 og forslaget til militær straffelov § 11.

Hvis det må antages, at den pågældende ved at afgive forklaring vil udsætte sig for strafansvar, bør han gøres bekendt med, at han ikke har pligt til at afgive forklaring. Dette svarer til princippet i retsplejeloven vedrørende politiets afhøring af en ikke sigtet, jf. retsplejelovens § 753, jf. § 173, der henviser til bl.a. § 171, herunder bestemmelsen i § 171, stk. 2, nr. 1, hvorefter en person ikke har pligt til at afgive forklaring som vidne, hvis forklaringen antages at ville udsætte vidnet selv for straf eller tab af velfærd.

Andre forvaltningsmyndigheder er forpligtet til på begæring af disciplinarmyndigheden at videregive oplysninger til disciplinarmyndigheden, hvis oplysningerne er af betydning for den afgørelse, der skal træffes. Det gælder dog kun oplysninger, som den anden forvaltningsmyndighed er berettiget til at videregive, jf. forvaltningslovens § 31.

Disciplinarmyndigheden kan ikke kræve, at civile giver oplysninger til brug for sagen. Hvis en civil person alligevel mundtligt giver oplysninger, der viser sig at være bevidst urigtige, kan han ikke straffes herfor efter straffelovens § 162, der forudsætter, at oplysningen gives om forhold, som den pågældende er pligtig at afgive forklaring om. Hvis sådanne urigtige oplysninger gives skriftligt, vil forholdet efter omstændighederne kunne henføres under bestemmelsen i straffelovens § 163.

Det følger af stk. 1, at den indberettede skal have lejlighed til at udtale sig om de faktiske oplysninger i sagen, som har betydning for sagens afgørelse, inden afgørelsen træffes (partshøring). Dette krav gælder både i de sager, hvor afgørelsen træffes på det første møde, jf. stk. 3, og i de sager, hvor afgørelsen udsættes med henblik på at indhente yderligere oplysninger.

Myndigheden kan fastsætte en frist for afgivelsen af udtalelsen. Efter forvaltningslovens § 21, stk. 2, nr. 2, kan retten til at afgive udtalelse afskæres, hvis partens interesse i, at sagens afgørelse udsættes, findes at burde vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, der taler imod en sådan udsættelse. Hvis det i det enkelte tilfælde kan lægges til grund, at en anmodning om at få lejlighed til at afgive en udtalelse alene er begrundet i et ønske om at forhale sagen, vil denne bestemmelse kunne finde anvendelse til at forhindre noget sådant. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger punkt 3.5.

Hvis en part under sagens behandling fremsætter en begæring om aktindsigt, og begæringen efter forvaltningsloven skal imødekommes, skal sagens afgørelse udsættes, indtil der er givet parten adgang til at gøre sig bekendt med dokumenterne, jf. forvaltningslovens § 11, stk. 1. Fremsætter den indberettede en sådan begæring, og skal den imødekommes, skal afgørelsen i sagen således udsættes. Bestemmelsen gælder imidlertid ikke i tilfælde, hvor den indberettedes interesse i, at sagens afgørelse udsættes, findes at burde vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, der taler imod en sådan udsættelse, jf. forvaltningslovens § 11, stk. 2. Denne bestemmelse vil efter en konkret vurdering kunne anvendes i tilfælde, hvor der er et særligt behov for en øjeblikkelig afgørelse, og i tilfælde, hvor den indberettedes begæring om aktindsigt må antages alene at skyldes ønsket om at forhale sagen.

Begæring om aktindsigt under behandlingen af en disciplinarsag må forventes kun at fremkomme rent undtagelsesvist.

For det første vil de fleste disciplinarsager kunne afgøres alene på grundlag af indberetningen, som den indberettede forudsættes at få lejlighed til at gennemse, og den forklaring, som den indberettede selv afgiver. Under denne partshøring har den indberettede fået indsigt i sagens dokumenter.

For det andet forudsættes det, at den indberettede under sagsforløbet som klart udgangspunkt løbende får mulighed for at gennemlæse de dokumenter, der i øvrigt er indhentet.

Efter forvaltningslovens § 15 kan retten til aktindsigt begrænses, i det omfang partens interesse i at kunne benytte »kendskab til sagens dokumenter til varetagelse af sit tarv findes at burde vige for afgørende hensyn til den pågældende selv eller til andre private eller offentlige interesser, herunder ... forebyggelse, opklaring og forfølgning af lovovertrædelser, straf fuldbyrdelse og lignende samt beskyttelse af sigtede, vidner eller andre i sager om strafferetlig eller disci-

plinær forfølgning ...«. Denne bestemmelse administreres i praksis meget restriktivt.

Bestemmelsen kan undtagelsesvist tænkes at være relevant i militære disciplinarsager, hvis der konkret foreligger afgørende hensyn, der med stor vægt kan begrunde, at den indberettede ikke skal have oplysning om identiteten på den, der har foretaget indberetningen (anonymisering).

Det forudsættes, at anonymisering af anmelderens navn i overensstemmelse med forvaltningslovens bestemmelse klart vil have undtagelsens karakter. Det må ved vurderingen tillægges væsentlig betydning, at den, der er indberettet i en disciplinarsag og dermed risikerer en disciplinær sanktion, også må have kendskab til samtlige sagens oplysninger for at kunne varetage sine interesser.

Til § 10, stk. 1-3

Langt de fleste – ukomplerede – disciplinarsager må forventes at blive behandlet og afsluttet på det møde, som den indberettede indkaldes til af disciplinarmyndigheden på baggrund af indberetningen, jf. § 10, stk. 3. Disse sager belyses af følgende eksempel og vil have følgende forløb:

En militær person er kommet for sent til tjeneste og er blevet indberettet. Disciplinarmyndigheden modtager indberetningen, indkalder den indberettede med oplysning om, at han er blevet indberettet for – i dette tilfælde – udeblivelse fra tjeneste/for silde møde, og at han er berettiget til at møde med en bisidder, jf. stk. 2.

Under mødet bliver indberetningen forelagt den indberettede, som typisk får lejlighed til at gennemlæse den og samtidig får at vide, at det er frivilligt for ham at udtale sig, jf. stk. 3.

Det er i stk. 1 præciseret, at det er disciplinarmyndigheden, der har ansvaret for, at sagen bliver tilstrækkeligt oplyst. Oplysninger kan bl.a. indhentes fra den indberettede.

Den indberettede får lejlighed til at udtale sig om de faktiske oplysninger, der har betydning for afgørelsen. Dette vil i almindelige udeblivelsessager i praksis betyde, at den indberettede får lejlighed til at forklare sig om udeblivelsen og baggrunden for den.

Herved er forvaltningslovens krav til partshøring opfyldt. Sagen kan herefter afgøres.

Hvis den indberettede har behov for at komme med en egentlig udtalelse, herunder f.eks. om grunden til, at han kom for sent, eller for at kunne dokumentere årsagen hertil, har han krav på det. Hvis den indberettede oplyser, at han har behov for yderligere tid til at få bekræftet sin forklaring om årsagen til det forsinkede fremmøde (togstandsning, oversvømmelse, lynned-

slag etc.), skal han have rimelig tid hertil. Disciplinarmyndigheden har mulighed for at fastsætte en frist, der efter omstændighederne kan være ganske kort.

Når de yderligere oplysninger er fremkommet, og de ikke giver disciplinarmyndigheden grundlag for supplerende undersøgelser, er processen afsluttet, og sagen kan afgøres. Herved er også forvaltningslovens krav til partshøring opfyldt.

Finder disciplinarmyndigheden efter at have hørt den indberettedes udlægning af sagen, at der er grund til at søge sagen yderligere oplyst, f.eks. ved at få indhentet oplysninger eller forklaringer fra andre, skal myndigheden lade disse undersøgelser foretage. Når oplysningerne foreligger, skal disciplinarmyndigheden indkalde den indberettede til et nyt møde, forelægge ham de nu fremkomne oplysninger, og give ham lejlighed til at udtale sig.

Alle tre skitserede forløb er omfattet af den foreslåede bestemmelse til § 10.

Efter § 20 i militær retsplejelov skal militære straffesager undersøges hurtigst muligt. Bestemmelsen gælder også for sager, der resulterer i et disciplinarmiddel. Det er ikke fundet nødvendigt at medtage en tilsvarende bestemmelse i lovudkastet, men det forudsættes, at disciplinarsager undersøges og behandles hurtigst muligt.

Til § 11

Den foreslåede bestemmelse tilsigter at løse det problem, der kan opstå, når en sag, der er rejst som en disciplinarsag, under den videre undersøgelse viser sig at rumme oplysninger, der gør det nærliggende at overveje, om sagen i stedet bør behandles som en straffesag efter militær straffelov.

Det foreslås, at dette spørgsmål i første omgang afgøres af disciplinarchefen. Er disciplinarchefen i tvivl, skal han forelægge sagen for auditøren til afgørelse.

§ 11, 1. punktum, vedrører den situation, hvor anmeldelsen behandles af en underordnet chef med disciplinære beføjelser, f.eks. en underafdelingschef. Hvis han er af den opfattelse, at sagen muligvis bør behandles som en straffesag, skal han forelægge spørgsmålet for disciplinarchefen, som herefter afgør, om sagen skal fortsætte som disciplinarsag eller forelægges auditøren til afgørelse af spørgsmålet. Der er således tale om en fravigelse af den almindelige regel om indberetning ad kommandovejen, jf. herved også princippet i militær retsplejelov § 42.

Behandles sagen umiddelbart af disciplinarchefen, f.eks. regimentschefen, er det ham, der tager stilling til, om sagen skal fortsætte som disciplinarsag eller forelægges auditøren.

Den foreslåede bestemmelse er ikke udtryk for, at enhver tvivl om den rette behandlingsform medfører, at sagen skal forelægges for auditøren. Som nævnt i bemærkningerne til § 1 forudsættes det, at disciplinarchefen inden for rimelige rammer kan skønne over, om en pligtforsømmelse, som efter en samlet bedømmelse indebærer en strafbar forseelse af mindre alvorlig karakter, også i det konkrete tilfælde bør sanktioneres med straf.

Det har været overvejet, om den indberettede selv skal kunne forlange, at sagen behandles som en straffesag.

Efter tjenestemandsovens § 22, stk. 3, kan en tjenestemand, der er mistænkt for et strafbart forhold, forlange sagen behandlet som straffesag. Dette er dog ikke til hinder for, at der efter straffesagens afslutning iværksættes tjenstligt forhør af tjenestemanden.

Tilsvarende gælder efter retsplejelovens § 1019 i, stk. 1, nr. 2, at behandlingen af en adfærdsklage mod politipersonale sluttes, hvis indklagede er mistænkt for et strafbart forhold og forlanger sagen behandlet som straffesag. Efter stk. 2, 2. punktum, genoptages behandlingen af adfærdsklagesagen, hvis tiltale ikke rejses eller gennemføres til fældende dom.

De nævnte bestemmelser forudsætter, at den, sagen angår, er mistænkt for et strafbart forhold. Dette er ikke tilfældet i militære disciplinarsager, hvor det netop forudsættes, at forholdet typisk vedrører en pligtforsømmelse, der ikke er strafbar. Der er derfor ikke grundlag for at foreslå en tilsvarende bestemmelse optaget i disciplinarloven.

Finder auditøren, at sagen bør fortsætte som straffesag, overtager auditøren den videre behandling af sagen. Viser auditørens undersøgelse, at der ikke er grundlag for at rejse straffesag, skal han sende sagen tilbage til disciplinarchefen til videre behandling.

Bortset fra bestemmelsen i § 11, 2. punktum, in fine, har den militære anklagemyndighed ingen kompetence efter disciplinarloven. Dette forhindrer imidlertid ikke, at auditørkorpsset som forsvarrets fagmyndighed på det strafferetlige område kan yde generel vejledning i disciplinarsager.

Til § 12

§ 12 indeholder bestemmelser om afgørelsens form, kravene til begrundelse for afgørelsen, klagevejledning samt en bestemmelse om, at afgørelsen skal forkyndes for den indberettede. Bestemmelsen giver den indberettede en mere gunstig retsstilling end den, der følger af forvaltningsloven.

For det første stilles der krav om, at alle afgørelser skal udfærdiges skriftligt. Disciplinarmidler kan således ikke pålægges mundtligt.

For det andet stilles der krav om, at der i alle tilfælde skal gives en begrundelse – også selvom det må antages, at »afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold«, jf. forvaltningslovens § 22, f.eks. fordi betingelserne for disciplinaransvar ikke er fundet opfyldt, eller fordi sagen af andre grunde opgives.

For det tredje stilles der krav om, at der i alle afgørelser skal redegøres for sagens faktiske omstændigheder (»oplysninger«), som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen.

Afgørelser om et disciplinarmiddel har en særegen karakter i forhold til de mange forskelligartede afgørelsestyper, som forvaltningslovens § 24 om begrundelse dækker.

Et skønsmæssigt element i en disciplinarafgørelse kan typisk tænkes at indgå ved sanktionsfastsættelsen. Derfor er det i § 12 anført, at også de hovedhensyn, som har været bestemmende for sanktionsfastsættelsen, skal angives i begrundelsen.

Afgørelsen skal altid indeholde en klagevejledning, og ikke blot i tilfælde, hvor den pågældende ikke har fået medhold. Dette har bl.a. sammenhæng med, at det vil være vanskeligt at afgøre, om en disciplinarafgørelse overhovedet i noget tilfælde kan antages at være udtryk for, at den indberettede har fået medhold. Om indholdet af klagevejledningen henvises til forvaltningslovens § 25, stk. 1.

Klagevejledningen vil som hovedregel kunne gives i en standardiseret form.

Forvaltningsloven indeholder ikke nærmere bestemmelser om den måde, hvorpå en afgørelse skal meddeles.

Den indberettede vil typisk opholde sig på tjenestestedet, når sagen behandles og afgøres. Det er derfor naturligt, at afgørelsen forkyndes for den pågældende. Brevforkyndelse vil kunne anvendes i de tilfælde, hvor den indberettede ikke er til stede på tjenestestedet, f.eks. fordi den pågældende nu er hjemsendt. Forkyndelsestidspunktet er afgørende for, fra hvilket tidspunkt klagefristerne i §§ 14 og 15 skal regnes.

Til § 13

Den foreslåede bestemmelse svarer i det væsentlige til den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 41, om at den, der er pålagt et disciplinarmiddel, har et retskrav på en kort udsættelse af fuldbyrdelsen af disciplinarafgørelsen. Adgangen til udsættelse er dog begrænset til »arbejde og efterøvelse i en del af friti-

den« og »tjeneste uden for orden«. De øvrige disciplinarmidler kan således fuldbyrdes umiddelbart.

Det er fundet rimeligt at foreslå den gældende periode på 2 gange 24 timer udvidet til 3 gange 24 timer.

Adgangen til udsættelse er efter forslaget i modsætning til efter den gældende bestemmelse ikke undtagelsesfri. Efter 2. led kan disciplinarchefen konkret afgøre, at der ikke kan ske en udsættelse på 3 x 24 timer, såfremt formålet med disciplinarmidlet derved forspildes. Dette kan f.eks. gøre sig gældende i det tilfælde, hvor den pågældende umiddelbart står for hjemsendelse. Et andet eksempel kan være, at den pågældende netop af disciplinære årsager ikke umiddelbart bør gives mulighed for f.eks. at forlade tjenestestedet med risiko for nye, disciplinære forseelser.

Til § 14

Efter militær retsplejelov § 42 kan den, der er blevet pålagt et disciplinarmiddel, forlange sagen forelagt rettergangschefen til afgørelse. Der gælder ikke nogen klagefrist.

Efter den foreslåede bestemmelse vil afgørelser, hvorved der pålægges disciplinarmidler af underordnede disciplinarchefer, fortsat kunne indbringes for disciplinarchefen. Klage til disciplinarchefen kan ske såvel mundtligt som skriftligt. Det er kun den, der er pålagt disciplinarmidlet, der kan indbringe sagen for disciplinarchefen. Den, der har indgivet anmeldelse, personel- eller interesseorganisationer og andre, der måtte være berørt af sagen, herunder en mulig forurettet, har således ikke selvstændig klageadgang.

I lovteksten er det endvidere fremhævet, at afgørelsen ikke kan ændres til skade for den, som er blevet pålagt et disciplinarmiddel.

I modsætning til den nugældende retstilstand foreslås en frist på 14 dage regnet fra den dag forkyndelse af afgørelsen er sket, inden for hvilken afgørelsen kan indbringes for disciplinarchefen. Klageren kan anmode om en frist til at fremkomme med yderligere bemærkninger eller begrundelse for en allerede indgivet klage.

Efter stk. 2 foreslås det, at disciplinarchefen i det konkrete tilfælde kan beslutte at behandle en klage, selv om klagefristen er overskredet, når overskridelsen må anses for uskyldelig. Dette svarer til retsplejelovens regler om anke af straffedomme efter ankefristens udløb, jf. § 949, stk. 2, hvorefter ankeinstansen kan tillade anken behandlet til trods for, at ankefristen er overskredet, når »fristens oversiddelse i øvrigt skyldes grunde, der ikke kan tilregnes ham«.

Disciplinarchefen kan i klagesager træffe afgørelse om at stadfæste, formilde eller ophæve afgørelsen. Disciplinarchefen kan derimod ikke skærpe det disciplinarmiddel, som er pålagt ved den påklagede afgørelse. Disciplinarchefen kan heller ikke af egen drift ændre en underordnet myndigheds afgørelse til skade for den pågældende, jf. herved også punkt 3.6., 3.8. og 3.9. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Der er ikke fundet anledning til at foreslå bestemmelser, der giver disciplinarchefen disse muligheder, bl.a. fordi risikoen for, at disciplinarafgørelsen kan blive skærpet, må antages at kunne medvirke til, at den, der er pålagt et disciplinarmiddel, herved måske vil være tilbageholdende med at indbringe sagen for disciplinarchefen.

Efter den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 44 har klage til rettergangschefen i disciplinarsager »ikke opsættende virkning på udståelsen«, medmindre rettergangschefen træffer anden bestemmelse.

Denne regel, der har væsentlig betydning for disciplinen, foreslås opretholdt, jf. forslaget til stk. 3.

Til § 15

Det er forkyndelsestidspunktet, som er afgørende for, fra hvilket tidspunkt klagefristen skal regnes.

Om § 15, stk. 2 og 3, henvises til bemærkningerne til § 14, stk. 2 og 3.

I øvrigt henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.6.1., 3.8. og 3.9.

Til § 16

Efter den foreslåede bestemmelse kan den, som har udstået et disciplinarmiddel, som efterfølgende bliver ophævet eller formildet, få tilkendt en kompensation.

Der henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.7.

Til § 17

Den foreslåede bestemmelse fastsætter reglerne for sammensætningen af disciplinarnævnet.

Der henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.6.1.

Til § 18

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at disciplinarnævnets afgørelser – i modsætning til, hvad der antages at gælde efter militær retsplejelov – kan prøves af domstolene i overensstemmelse med bestemmelsen i grundlovens § 63.

Der henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.6.2.

Til § 19

Den foreslåede bestemmelse er en forældelsesregel. Det foreslås, at adgangen til at indlede disciplinarsag bortfalder 2 år efter forseelsen. Elektronisk underretning må antages at være tilstrækkeligt til at opfylde kravet om skriftlighed i stk. 3.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.8.

Til § 20

Forslaget til § 20 er en konsekvens af, at § 14 i lov om forsvarets personel foreslås ophævet.

Der henvises herom nærmere til forslaget om militær straffelov og ændring af lov om forsvarets personel.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at der skabes hjemmel til at indlede disciplinærfølgning efter tjenestemandsløven af militære tjenestemænd, efter at en straffesag mod den pågældende er afsluttet. Hvis sagen derimod skal behandles efter den militære disciplinarlov, dvs. at der ikke er tale om en (militær) straffesag, vil der ikke samtidig eller efterfølgende kunne indledes en disciplinærfølgning efter tjenestemandsløvens regler. For militært personel, der ikke er tjenestemænd, forudsættes det på tilsvarende måde, at der efter en afsluttet sag efter disciplinarloven ikke efterfølgende iværksættes en disciplinarsag efter andre regler.

Til § 21

Efter den foreslåede bestemmelse kan forsvarsministeren fastsætte nærmere regler om behandlingen af disciplinarsager, jf. for eksempel bemærkningerne til forslaget til § 10, stk. 2.

Til § 22

Forslaget til ændrede regler for behandlingen af disciplinarsager betyder, at sager, der hidtil er blevet behandlet efter straffeprocessuelle regler, fremover vil skulle behandles efter forvaltningsretlige procedurer. På denne baggrund foreslås enkle overgangsbestemmelser, som ikke vil volde problemer i praksis, og som alene i en kort overgangsperiode vil medføre, at der behandles sager efter såvel de nye regler som de hidtil gældende.

Disciplinarmidler, som er pålagt inden lovens ikrafttræden, men som ikke er udstået eller kun delvist udstået inden lovens ikrafttræden, kan fuldbyrdes efter lovens ikrafttræden.

Dette gælder dog ikke de af de gældende disciplinarmidler, som foreslås ophævet. Det drejer sig om tilbageholdelse på tjenestestedet og overflytning til anden tjeneste.

Tilbageholdelse på tjenestestedet: I det omfang, disciplinarmidlet ikke er udstået ved lovens ikrafttræden, bortfalder disciplinarmidlet eller den resterende periode af sanktionen, jf. stk. 3. Disciplinarmyndigheden efter denne lov skal herefter tage stilling til, hvilket af de disciplinarmidler, der kan anvendes efter lovens ikrafttræden, der i givet fald skal pålægges.

Overflytning til anden tjeneste: På samme måde gælder, at hvis dette disciplinarmiddel er pålagt, men ikke effektueret inden lovens ikrafttræden, bortfalder sanktionen.

For så vidt angår ophævelse af de hidtil gældende regler i retsplejelovens kapitel 15 henvises til forslaget om militær retsplejelov.

Til § 23

I bestemmelsen fastsættes det, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, men at loven ved kongelig anordning vil kunne sættes i kraft dér med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Loven vil af hensyn til forsvarets aktiviteter skulle sættes i kraft på Færøerne og Grønland for så vidt angår rigsmyndighederne. Loven har endvidere tæt sammenhæng med forvaltningsloven, som allerede for rigsmyndighedernes vedkommende er sat i kraft på Færøerne og Grønland. Eftersom loven tillige har en tæt sammenhæng med forslaget til ny militær straffelov, som ligeledes forventes sat i kraft på Færøerne og Grønland ved kongelig anordning findes det hensigtsmæssigt, at såvel forslagene til militær straffelov, retsplejelov og disciplinarlov efter fornøden drøftelse med de grønlandske og færøske myndigheder alle sættes i kraft samtidig ved kongelig anordning. Et udkast til anordning vil blive forelagt for de færøske og grønlandske myndigheder forinden ikrafttræden.

Uddrag af militær retsplejelov lovbekendtgørelse nr. 643 af 30. september 1987

Kapitel 15

Disciplinarmidler

§ 37. Disciplinarmidler kan kun bringes i anvendelse, når en strafbar handling er begået.

Stk. 2. Disciplinarmidler skal anvendes i stedet for mindre straffe, medmindre omstændighederne taler imod det.

Stk. 3. Disciplinarmidler kan ikke indbringes for retten.

§ 38. Som disciplinarmidler kan anvendes belæring, tilrettevisning, arbejde og efterøvelse i en del af fritiden, fremstilling, vagt eller anden tjeneste uden for orden, tilbageholdelse på tjenestestedet eller anden fratagelse af friheder samt overflytning til anden tjeneste.

Stk. 2. Tilbageholdelse på tjenestestedet må ikke udstrækkes ud over 14 dage. Medfører anvendelse af øvrige disciplinarmidler indgreb i adgangen til at forlade tjenestestedet efter tjenestens ophør, må dette ikke ske for længere perioder end 3 dage ad gangen med mindst en dags mellemrum mellem perioderne, og anvendelsen må ikke udstrækkes ud over 14 dage.

Stk. 3. Forsvarsministeren fastsætter i øvrigt de nærmere regler om anvendelse af disciplinarmidler, herunder regler om samtidig anvendelse af flere disciplinarmidler.

§ 39. Forsvarsministeren bestemmer, hvem der skal have myndighed til at anvende disciplinarmidler, og omfanget af denne myndighed.

§ 40. Af disciplinarmidler kan belæring, tilrettevisning eller overflytning til anden tjeneste anvendes over for alle undergivne. De øvrige disciplinarmidler kan derimod ikke anvendes over for officerer og faste befalingsmænd eller dermed ligestillede, medmindre de pågældende er elever på en militær skole.

§ 41. Den, der er blevet pålagt et disciplinarmiddel af en rettergangschefen underordnet eller

umiddelbart af rettergangschefen, kan forlange udståelsen udsat i indtil 2 x 24 timer efter meddelelsen om disciplinarmidlet.

§ 42. Den, der er blevet pålagt et disciplinarmiddel af en rettergangschefen underordnet, kan forlange sagen forelagt rettergangschefen til afgørelse.

§ 43. Den, der er blevet pålagt et disciplinarmiddel af en rettergangschef, kan forlange sagen forelagt for et disciplinarnævn til afgørelse.

Stk. 2. Disciplinarnævnets afgørelse kan såvel af rettergangschefen som af den, der er blevet pålagt et disciplinarmiddel, forlanges forelagt ankenævnet til afgørelse. Ankenævnets afgørelse kan ikke indbringes for domstolene eller forsvarsministeren.

Stk. 3. Disciplinarnævnet, der oprettes for hvert enkelt rettergangsområde, består af en auditor som formand samt to andre medlemmer, hvoraf den ene så vidt muligt skal være en talsmand og af samme grad som den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet, medens den anden skal være dennes foranstående.

Stk. 4. Ankenævnet, der oprettes af forsvarsministeren, består af en formand og to andre medlemmer. Formanden skal være en civil person, der opfylder betingelserne for at kunne beskikkes som landsdommer. De øvrige medlemmer er generalauditøren og en advokat, der udpeges af Advokatrådet.

Stk. 5. Forsvarsministeren fastsætter de nærmere regler for udpegning af disciplinarnævnets medlemmer og for disciplinarnævnets og ankenævnets virksomhed.

§ 44. Indbringelse af et disciplinarmiddel for rettergangschefen, disciplinarnævnet eller ankenævnet har ikke opsættende virkning på udståelsen, medmindre andet bestemmes af rettergangschefen eller vedkommende nævnns formand.

Til lovforslag nr. L 68, L 69 og L 70. Skriftlig fremsættelse (29. oktober 2004)

Forsvarsministeren (Søren Gade):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til militær straffelov og ændring af lov om forsvarets personel.

(Lovforslag nr. L 68).

Forslag til militær retsplejelov.

(Lovforslag nr. L 69).

Forslag til militær disciplinarlov.

(Lovforslag nr. L 70).

Formålet med lovforslagene er at afløse den nuværende militære straffe- og retsplejelov fra 1973. Lovforslagene bygger på betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov. Lovforslagene indebærer en gennemgribende revision af det militære straffe- og disciplinarsystem.

I sommeren 1999 nedsatte den daværende forsvarsminister, Hans Hækkerup, udvalget til revision af den militære straffe- og retsplejelovgivning. Udvalget fik til opgave at underkaste denne lovgivning samt de dertil knyttede administrative bestemmelser en vurdering med henblik på en mulig revision. I den forbindelse har udvalget skulle vurdere behovet for en særlig straffe- og retsplejelovgivning, herunder de eksisterende regler om disciplinarmidler. Udvalget har været bredt sammensat og blandt andet omfattet såvel en række eksperter i straffe- og retsplejeforhold og folkeret som repræsentanter for værnepligtige og personelorganisationer.

I januar 2004 afgav udvalget ovennævnte betænkning nr. 1435/2004.

Regeringen lægger stor vægt på, at udvalget har vurderet, at der fortsat er behov for en særlig militær straffe- og retsplejelov for pligtforsømmelser begået i fredstid af såvel militært ansatte som værnepligtig personel.

Der er endvidere tale om en ikke ubetydelig afkriminalisering i forhold til gældende bestemmelser, idet strafansvaret foreslås begrænset til de mere grove forhold og forhold, der skyldes grov uagtsomhed.

Lovforslagene bygger i alt væsentligt på udvalgets lovforslag og indebærer efter regeringens opfattelse en tiltrængt revision af den militære straffe- og retsplejelovgivning.

Forslaget til militær straffelov indeholder dels bestemmelser, som supplerer eller fraviger reglerne i straffelovens almindelige del, dels bestemmelser om strafansvar for pligtforsømmelser under tjeneste i forsvaret i fredstid og under væbnet konflikt samt forbrydelser mod det militære forsvar.

Forslaget til militær retsplejelov indeholder bestemmelser for militære straffesager, som supplerer eller fraviger reglerne i retsplejeloven om behandlingen af straffesager.

Forslaget til militær disciplinarlov afløser de nuværende regler i militær retsplejelov kapitel 15 om disciplinarmidler og indeholder bestemmelser om formål og anvendelsesområde, hvornår der kan pålægges disciplinansvar, hvilke disciplinarmidler, der kan anvendes, samt regler for behandlingen af disciplinarsager. I øvrigt vil forvaltningslovens regler være gældende for behandlingen af disciplinarsager.

Forslagene indeholder følgende hovedelementer:

- Der skal fortsat gælde bestemmelser, der beskriver centrale militære pligter og tilside-sættelse af disse pligter skal kunne sanktioneres, herunder med straf, også under fredsforshold i Danmark.
- Der sker en klar adskillelse af strafansvar og disciplinansvar, hvilket blandt andet kommer til udtryk gennem forslaget til en selvstændig militær disciplinarlov. Samtidig foreslås en begrænsning af strafansvaret i

militær straffelov, således at dette kun omfatter overtrædelser begået forsætligt eller groft uagtsomt og som udgangspunkt vil kun grovere overtrædelser være strafbare. Mindre alvorlige overtrædelser behandles som disciplinarsager, herunder overtrædelser som er begået ved simpelt uagtsomhed. Der sker herved en ikke ubetydelig afkriminalisering i forhold til gældende ret.

- En række pligtforsømmelser, som efter gældende ret henføres under den generelle bestemmelse om pligtforsømmelse i militær straffelov § 15, udskilles fra bestemmelsens anvendelsesområde og optages i stedet i selvstændige strafbestemmelser. Det omfatter eksempelvis en bestemmelse, der kriminaliserer den overordnede undladelse af at gribe ind over for underordnede pligtstridige adfærd over for deres underordnede (undertiden betegnet "*myndigheds ikke-brug*"), forbud mod at besidde eller indtage euforiserende stoffer i tjenesten og på militært område samt en bestemmelse, som selvstændigt kriminaliserer særligt krænkende handlinger blandt sideordnet personel, herunder visse former for optagelsesritualer. Endvidere foreslås forsvarsministeren bemyndiget til at fastsætte strafsanktionerede, bestemte *promillegrænser* på særlige områder for tjeneste i forsvaret, navnlig når sikkerhedsmæssige forhold kan begrunde det. I forbindelse hermed er i militær retsplejelov foreslået optaget en bestemmelse, der giver mulighed for at kræve udåndingsprøve af militært personel og til under visse betingelser at kunne udtage blodprøve.
- De øvrige strafbestemmelser om pligtforsømmelser, herunder den generelt gældende bestemmelse om pligtforsømmelse opretholdes, idet gerningsbeskrivelsen i flere bestemmelser dog justeres eller tydeliggøres.
- Begrebet krig og krigstid ændres til "*væbnet konflikt*". De gældende bestemmelser i militær straffelov, der vedrører krigstid/væbnet konflikt, opretholdes i al væsentlighed med visse mindre ændringer.
- I forbindelse med udsendelse af danske styrker uden for rigets grænser gives der forsvarsministeren hjemmel til at kunne bemyndige chefen for den udsendte styrke til under truende udsigt til væbnet konflikt at

meddele, at reglerne for væbnet konflikt finder anvendelse.

- Hvad angår strafferammer, forhøjes disse for flere af bestemmelserne om forbrydelser mod det militære forsvar under væbnet konflikt, dels som følge af disse forbrydelsers meget alvorlige karakter, dels under hensyn til de gældende strafferammer i parallelle bestemmelser i straffelovens kapitel 12.
- I relation til militær retsplejelov er der ikke fundet grundlag for at bevare de gældende regler om militære chefers adgang til at pålægge straf, hvorfor disse regler ophæves.
- Der skabes herved yderligere parallelitet med det civile sanktionssystem, idet straffesager i fremtiden kun kan afgøres af den militære anklagemyndighed, hvorimod behandlingen af disciplinarsager henlægges til de militære chefer. Behandlingen af disciplinarsager vil som udgangspunkt skulle foregå efter forvaltningsloven. Dog er der i forslaget til militær disciplinarlov visse særlige sagsbehandlingsregler, som har til formål at sikre den fornødne hurtighed i sagsbehandlingen.
- Den gældende bestemmelse i militær retsplejelov § 14 om adgangen til at foretage ransagning i militære straffesager ("*kollektiv ransagning*"), opretholdes.
- Denne form for ransagning suppleres med hjemmel til at kunne gennemføre *adgangskontrol* til og fra militært område.
- Adgangen til varetægtsfængsling i militære straffesager af disciplinære grunde i den gældende retsplejelov § 18 opretholdes ligeledes med enkelte skærpende betingelser.
- Nogle af de gældende særregler i militær retsplejelov, navnlig vedrørende efterforskning af militære straffesager og om sagernes behandling, ophæves. Dette skyldes dels at hele påtalekompetencen i disse sager henlægges til den militære anklagemyndighed, dels de nye regler om behandlingen af disciplinarsager i disciplinarloven. Endelig er en række særregler ikke medtaget, da der ikke længere kan påvises tilstrækkelig begrundelse for at opretholde dem. Det gælder f.eks. særbestemmelser om domsmænds medvirken i sager om overtrædelse af militær straffelov, om forsvarerbeskikkelse og om adgangen til at nedsætte forhørsretter.

- De gældende disciplinarmidler belæring og tilrettevisning erstattes af ét disciplinarmiddel kaldet tilrettevisning. Straffen irttesættelse, som er den eneste tilbageværende militære strafart, ophæves. Tilbageholdelse på tjenestestedet, som kan anvendes som disciplinarmiddel i indtil 14 dage, og overflytning til anden tjeneste, ophæves ligeledes. Lovforslaget indeholder samtidig adgang til at anvende disciplinarbøder i de disciplinære sager.
- Adgangen efter de gældende regler til at indbringe en disciplinarafgørelse for et disciplinarnævn opretholdes. Forslaget til militær disciplinarlov indebærer endvidere, at nævnets afgørelse – i modsætning til, hvad der

gælder i dag – kan indbringes for domstolene til prøvelse efter grundlovens § 63.

- Personellovens § 14 ophæves, således at en militær straffesag ikke vil være til hinder for at anvende tjenestemandslovens disciplinargregler, herunder degradation. Der optages imidlertid en regel stort set svarende til nævnte § 14 i den militære disciplinarlov, således at tjenestemandslovens regler på dette område ikke kan finde anvendelse, hvis sagen kan behandles efter den militære disciplinarlov.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslagene og de ledsagende bemærkninger, skal jeg herved anbefale forslaget til Det Høje Tings velvillige behandling.